

Handboek NVT

Leeswijzer Taalleesland
Nederlands voor het basisonderwijs
op Aruba (klas 3-klas 6)

Leerjaar 5

Thema 9

Moet je zien moet je horen ...

Colofon

Lidwina Solognier-Lamper (projectleider)

Roelien Hofman

Mirella Wijngaarden

Judith Schnieders

Laura Tonk

Marion Lopez

Wiljan Megens

Met dank aan:

Colegio Conrado Coronel, Colegio San Hose, Frans Teunissen, Aurita Arends, Magriet Pourier, Merle Sint Jago, Wiljan Megens

Uitgegeven door afdeling Curriculum, Directie Onderwijs Aruba

Opdrachtgever: Proyecto Scol Multilingual (PSML)

Handboek NVT

Dit handboek van thema 9 'Moet je zien, moet je horen ...' is onderdeel van het Handboek NVT, een aanpassing van de methode Taalleesland voor het vak Nederlands in het Arubaanse onderwijs klas 3-6.

Naast de methode is er een Handboek geschreven met de onderdelen: woordenschat, luisteren en spreken, leesbegrip, stellen, taalbeschouwing en spelling. Daarnaast wordt er in de lessen tijd ingeruimd voor lezen.

De aanpassing betreft onder andere het aantal lessen in verband met de beschikbare lestijd voor het Nederlands in de Scol Multilingual. Bij deze aanpassing is rekening gehouden met het feit dat de leerlingen in de moedertaalmethode 'Festival di Idioma' de taalvaardigheden zullen leren waarop de doelen van het Handboek NVT op aansluitet.

Andere aanpassingen zijn er met betrekking tot de context: aanpassing aan de Arubaanse context of een verduidelijking van de context met behulp van beelden.

Ook komen taalverschillen Papiamentu – Nederlands aan bod in de desbetreffende lesuitwerkingen, bijvoorbeeld bij verschil in woord- of zinsbouw.

Veel taalplezier!

De projectgroep

Inhoud Handboek thema 9

Colofon	2
Inhoudsopgave	5
Thema-inleiding	7
Overzicht lesdoelen	8
Lessen	11 - 88

Bijlagen

- Toetsbladen 9
- Controletoets
- Alfabetische woordenlijst
- Woordenlijst betekenissen
- Spellinghulp

Thema-inleiding**Moet je zien, moet je horen ...**

Dit thema is gewijd aan televisie en radio. In de lessen worden allerlei facetten van deze media aan de orde gesteld. Zo wordt er onder andere aandacht besteed aan de ontstaansgeschiedenis van radio en televisie, de verschillende medewerkers, de radio- en tv-gids, het (jeugd)journaal, reportages en documentaires, lokale tv, reclame op radio en tv, (taal)spelletjes en quizen, het kijkgedrag van kinderen enzovoort.

Ieder thema bestaat uit 20 lessen. De lessen 1-4, 6-9, 11-14 zijn taallessen, waarin het lezen van teksten is geïntegreerd; de lessen 5, 10 en 15 zijn spellingslessen; lessen 16/17 zijn toetslessen; lessen 18/19 zijn herhalings-/verdiepingslessen; in les 20 wordt het thema afgesloten.

De leerlingen beheersen aan het eind van thema 9 de volgende taalvaardigheden:

Woordenschat

- het passief en actief kennen van de doelwoorden van thema 9;
- het herkennen van betekenisrelaties tussen de doelwoorden van thema 9.

Taalbeschouwing

- het koppelen van synoniemen en nuanceverschillen in de betekenis van synoniemen herkennen.

Leesbegrip

- inferenties maken met betrekking tot plaats en tijd.

Spelling

- de leerlingen oefenen hun auditief geheugen en schrijven een aantal zinnen en woorden uit al bekende spellingscategorieën.

Didactische tips

Aan het eind van een les staan soms didactische tips. Hierin worden meestal voor leerlingen onbekende woorden aangegeven.

Om deze woorden duidelijk te maken, kunt u te werk gaan volgens de methode die de woordenschatlessen gebruiken.

Een andere tip is om andere woordleerstrategieën te gebruiken:

- langere woorden splitsen in woorden die wel bekend zijn;
- gelijkenis zoeken in woorden in andere talen (Papiamentu, Engels, Spaans);
- een vertaling naar het woord in het Papiamentu.

Didactische tips kunnen ook tips geven met betrekking tot het bereiken van andere doelen in de lessen.

Overzicht lesdoelen		
Week 1		
Les 1	Luisteren en spreken	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen praten samen over het thema 'radio en tv'. - De leerlingen luisteren naar en reageren op een voorgelezen verhaal.
	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de uitzending, rechtstreeks, live, direct, de serie</i> en <i>de aflevering</i>.
Les 2	Leesbegrip	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen activeren hun voorkennis betreffende een zakelijke tekst, formuleren verwachtingen en stellen verwachtingen naderhand zo nodig bij. - De leerlingen herkennen de signaalwoorden <i>daarom, omdat, daardoor, want, dus, onder andere, zoals</i> en <i>bijvoorbeeld</i>.
Les 3	Taalbeschouwing	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen gebruiken afkortingen en leren initiaalwoorden, letterwoorden en verkortingen, om lange woorden korter te maken. - De leerlingen maken van twee enkelvoudige zinnen een samengestelde zin met behulp van de voegwoorden <i>en, omdat, want, zodat, of</i> en <i>dat</i>. - De leerlingen splitsen een samengestelde zin in korte zinnen.
Les 4	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de satelliet, de schotelantenne</i> en <i>het signaal</i>.
	Leesbegrip	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen activeren hun voorkennis betreffende een zakelijke tekst, formuleren verwachtingen en stellen verwachtingen naderhand zo nodig bij. - De leerlingen herkennen de signaalwoorden <i>daarom, omdat, daardoor, want, dus, onder andere, zoals</i> en <i>bijvoorbeeld</i>.
Les 5	Spelling	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen herhalen met de onderstaande regels: <ul style="list-style-type: none"> o Als je aan het einde van een persoonsvorm een /t/ hoort, dan schrijf je een t. (behalve bij <i>had, deed</i> en <i>stond</i>) o Hoor je bij een persoonsvorm een /t/-klank aan het einde, dan moet je het woord niet langer maken. - De leerlingen vinden de persoonsvorm door de tijd van de zin te veranderen (de tijdsproef).
Week 2		
Les 6	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>dringend, moedeloos, onverbiddelijk, het verzoek</i> en <i>verslagen</i>.
	Stellen	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen schrijven een tekst met één van de volgende signaalwoorden: <i>daarom, omdat, daardoor, dus</i> of <i>want</i>.
Les 7	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>onwaarschijnlijk, vermoedelijk</i> en <i>zeker</i>.
	Luisteren en Spreken	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen raden woorden met behulp van omschrijvingen.
Les 8	Leesbeleving	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen luisteren en praten over een voorgelezen verhaal.
	Stellen	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen schrijven een tekst met één van de volgende signaalwoorden: <i>daarom, omdat, daardoor, dus</i> of <i>want</i>.
Les 9	Leesbegrip	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen doen een onderzoek. - De leerlingen onderscheiden feiten, meningen en argumenten in een fictionele tekst.
Les 10	Spelling	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen veranderen het getal van zinnen als voorbereiding op de getalproef. - De leerlingen herhalen eerder behandelde spellingsdoelen.

Week 3		
Les 11	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de redactie, de auteur, de illustrator</i> en <i>de rubriek</i> .
	Taalbeschouwing	- De leerlingen noemen de vrouwelijke variant van enkele mannelijke persoonsnamen. - De leerlingen vormen vrouwelijke persoonsnamen door middel van de achtervoegsels -e, -es, -in, -ster, -euse, en -trice, of in samenstellingen door vervanging van -man door -vrouw. - De leerlingen leren dat sommige beroepsnamen voor mannen en vrouwen gelijk zijn.
Les 12	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de voorkeur, afkeuren</i> en <i>goedkeuren</i> .
	Stellen	- De leerlingen kunnen een mening met argumenten geven in een brief. (toets)
Les 13	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>het bericht, de media, de opname, de studio</i> en <i>monteren</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen doen een onderzoek. - De leerlingen onderscheiden feiten, meningen en argumenten in een tekst.
Les 14	Woordbegrip	- De leerlingen kunnen de betekenis van moeilijke woorden vinden door het toepassen van de regels: ik lees vooruit, ik lees terug, ik splits het lange woord.
	Taalbeschouwing	- De leerlingen beseffen dat het Nederlands tal van leenwoorden bevat. - De leerlingen leren de betekenis van een aantal leenwoorden uit het Engels. - De leerlingen vergelijken de uitspraak en schrijfwijze van Engelse woorden met die van Nederlandse woorden.
Les 15	Spelling	- De leerlingen herhalen met de onderstaande regels: <ul style="list-style-type: none"> o Als je aan het einde van een persoonsvorm een /t/ hoort, dan schrijf je een t (behalve bij <i>had, deed</i> en <i>stond</i>). o Hoor je bij een persoonsvorm een /t/-klank aan het einde, dan moet je het woord niet langer maken. - De leerlingen vinden de persoonsvorm door de tijd van de zin te veranderen (de tijdproef). - De leerlingen veranderen het getal van zinnen als voorbereiding op de getalproef. - De leerlingen herhalen de eerder geleerde spellingsproblemen.
Week 4		
Les 16/17	Diagn. toets	
	Spelling	- het schrijven van de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd, eindigend op een /t/-klank - het schrijven van (meerlettergrepige) woorden, waarvan woorddelen eindigen op een /t/-klank - het schrijven van meerlettergrepige woorden met een /ie/-klank - het schrijven van woorden met een c die kan klinken als /k/ of /s/ - het schrijven van woorden met open of gesloten lettergrepen
	Taalbeschouwing	- van twee enkelvoudige zinnen een samengestelde zin maken met behulp van de voegwoorden <i>zodat, of</i> en <i>dat</i>
	Leesbegrip	- het onderscheiden van feiten, meningen en argumenten in een tekst
	Woordenschat	- het beheersen van de woorden van de Woordclusters, zowel passief als actief - het beheersen van de betekenisrelaties tussen de woorden van Woordclusters
Les 18/19	Herh./verdieping	
	Spelling	- getoetste doelen
	Leesbegrip	- getoetst doel
	Taalbeschouwing	- getoetste doelen
	Woordenschat	- getoetst doel
	Verdieping	- een aantal doelen dat bij de lessen Taalbeschouwing aan de orde is gekomen
Les 20	Thema-afsluiting	- De leerlingen zoeken of bedenken in tweetallen tien woorden of uitdrukkingen (spreken en luisteren, lezen, woordenschat) met hun betekenissen, die zij ook opschrijven (stellen). Daarna bedenken zij samen quizvragen die zij kunnen stellen over de gevonden woorden en uitdrukkingen (spreken en luisteren, woordenschat) en schrijven deze uit (stellen).

Lesinhoud

- De leerlingen praten samen over het thema 'radio en tv'.
- De leerlingen luisteren naar en reageren op een voorgelezen verhaal.
- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de uitzending, rechtstreeks, live, direct, de serie** en **de aflevering**.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 1, Woordspoor 1
- Woordweb 1, Woordcluster 1

Individueel

- Taalleesboek 4, bladzijde 5
- Werkboek 9, bladzijde 1 t/m 4

Extra oefening

- Werkboek 9, bladzijde 5 en 6

Vorbereiding

- eventueel een tv-gids
- YouTube film: <https://youtu.be/6gSzQ4Hpgv4> "Verslaggever Noël van Hoofst over de komst van de Koning naar Tilburg"
- In dit thema worden de Nederlandse programma's 'Het Jeugdjournaal' en 'Het Klokhuis' veel genoemd in teksten en opdrachten. Deze programma's zijn in Nederland heel bekend. Om de leerlingen een beter beeld te geven van deze jeugdprogramma's, kunt u misschien een aflevering laten zien.

Betekenis van de woorden

de uitzending:	Een uitzending is een programma op de televisie, op de radio of op internet. Bijvoorbeeld er is elke dag om 7.30 een uitzending van het laatste nieuws op TeleAruba.
rechtstreeks:	Rechtstreeks betekent direct. Als er een rechtstreekse programma is, dan zie je de gebeurtenissen meteen op de televisie wat de camera's filmen. Dus het programma is niet van tevoren opgenomen, maar het wordt 'live' uitgezonden.
live:	Live is het Engelse woord voor rechtstreeks of direct. Een live-uitzending is hetzelfde als een rechtstreekse uitzending.
direct:	Direct betekent meteen of onmiddellijk. Bijvoorbeeld tijdens persconferentie beantwoordde de woordvoerder van de politie de vragen van de journalisten.
de serie:	Een serie is een tv-programma dat uit verschillende delen bestaat. Elke serie bestaat uit een aantal afleveringen.
de aflevering:	Een aflevering is een deel van een serie televisieprogramma's. Vaak wordt er elke week op dezelfde tijd een aflevering van een serie gedraaid. Bijvoorbeeld, ik kijk elke zondag avond naar een nieuwe aflevering van de serie 'Kippenvel'.

Start

5

U neemt bladzijde 5 van het Taalleesboek voor u. U vraagt:

“Wie van jullie is weleens in een televisiestudio geweest? Welke televisiestations hebben we hier op Aruba?” (TeleAruba, Diario TV, Canal 48 en Canal 22)

Aan de hand van het gesprek over televisiestations zegt u:

“Iedereen kijkt weleens naar de tv of luistert naar de radio. Ieder van jullie heeft één of meer lievelingsprogramma’s om naar te kijken of naar te luisteren. Wie kan een paar televisie programma’s noemen?”

U houdt een gesprek met de leerlingen over de thema’s van radio en tv.

U kunt de volgende vragen stellen:

- Wanneer kijk je naar de tv?
- Luister je vaak naar de radio?
- Welke programma’s vind je leuk of niet leuk?
- Wat vind je de mooiste programma’s en waarom?
- Naar welke programma’s kijk/luister je nooit? Waarom niet?
- Mag je zelf de tv/radio aanzetten? Eventueel: Waarom niet?
- Mag je zelf kiezen waarnaar je kijkt/luistert? Eventueel: Waarom niet?

U maakt aantekeningen op het bord van de reacties van de leerlingen.

Kern – Instructie 1

20

U vertelt dat u een verhaal gaat voorlezen dat iets te maken heeft met tv-kijken. U schrijft de titel op het bord:

Wat een eitje

U legt uit dat een ‘eitje’ een letterlijke betekenis (eieren die dieren leggen) heeft, maar ook een figuurlijke betekenis (een scheldwoord) voor: iemand die iets niet durft. U vertelt verder dat het verhaal over een ‘eitje’ gaat, dat niet naar een spannende film durft te kijken, maar dat de volgende dag ‘vergeten’ is.

Wat een eitje

Hij heeft naar een afschuwelijke film gekeken. Dat wil zeggen niet eens echt gekeken, maar half. Af en toe holde hij even naar de keuken of

moest hij zonnodig naar buiten kijken. Een hoestbui wil ook nog wel eens helpen om, zonder dat iemand het merkt, je ogen dicht te kunnen doen. Voor wat je niet wilt zien, maar waarvan je niet weg wilt lopen. Het was zo eng, afschuwelijk. Hij ligt in bed, zo gespannen als een veer. De beelden komen steeds terug. In het duister ziet hij mannen op hem afkomen, zijn handen zijn vastgebonden. Hij wil schreeuwen om zijn moeder, maar als hij dat doet dan verraadt hij zichzelf. Dan moet-ie dat nog dagenlang horen. Hij gaat rechtop zitten en pakt een stripboek. Het helpt, maar als het licht weer uit is dan komt dat enge gevoel weer. Licht aan, licht uit. Allemaal tomatenketchup, zegt hij tegen zichzelf. Niet echt bloed. Gewoon een stomme film. Snel een droom bedenken. Een droom over een schip. Een groot fantastisch schip en hij is de kapitein. Maar zelfs in die fantasieën gebeurt het. Het schip duikt met zijn neus in de golven en stoot op de rotsen. Licht aan, licht uit. Zijn moeder komt boven. "Ik kan niet slapen", zegt hij. "Doe het licht dan toch uit", roept ze. Als-ie de volgende ochtend wakker wordt, denkt hij even aan de avond ervoor. Even maar. Op het schoolplein wordt druk over de film gepraat. "Spannend man. IJzersterk." Hij hoort zichzelf roepen: "Heb je niet gekeken? Nou wat is daar nou voor engs aan. Hartstikke goed, man. Die heeft niet durven kijken. Wat een eitje." Dat-ie zichzelf staat uit te lachen, heeft ie niet in de gaten. Hij slaat op zijn borst en roept boven alles uit: "Deze jongen is nergens bang voor. Ik durf gewoon naar alles te kijken." "Ik niet", zegt de jongen die hij "eitje" noemde. "Dan lig ik in mijn bed en dan zie ik allemaal enge dingen gebeuren. Vooral als ik het licht uitdoe." De enige die hard lacht is hij. Het "eitje" krijgt bijval. Een heleboel andere kinderen hebben dat ook. Ze zijn ook bang. Ze praten druk verder met elkaar en hij hoort er opeens niet meer bij.

Simone Scheill

Aansluitend laat u de leerlingen op het verhaal reageren met vragen zoals:

- Wat vind je van het verhaal? Waarom?
- Zou zoiets in het echt wel eens kunnen gebeuren?
- Wie heeft ook wel eens naar iets gekeken dat zo eng was dat hij er niet van kon slapen?
- Wat vind je van de hoofdpersoon van het verhaal? Zou jij hetzelfde gedaan hebben? Waarom (niet)?

U zegt:

“We hebben allemaal onze favoriete programma’s op de radio en de tv. Zo houden wij van de verschillende **afleveringen** van een tv-**serie**. Elke dag of elke week is er een andere **aflevering**. Zo kun je weten hoe het verhaal verder gaat.”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb. U gaat daarna een kort gesprekje aan met de leerlingen. U vraagt daarbij naar de ervaringen van de leerlingen. Bij de vragen laat u steeds de nieuwe woorden klinken. Richt uw vragen vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen.

U kunt de volgende vragen stellen:

- Ik heb jullie net verteld over favoriete **series**. Wie van jullie kijkt ook naar een tv **serie**?
- Hoe heet die **serie**?
- Is daar elke dag/week een nieuwe **aflevering** van te zien?
- Mis je vaak **afleveringen**?
- Snap je het verhaal nog wel als je een **aflevering** hebt gemist?
- Kunnen jullie ook tv-**series** noemen die jullie niet leuk vinden?

U inventariseert de verschillende **series** die de leerlingen opnoemen. U schrijft ze op Post-its en plakt ze bij het Woordweb.

Kern – Instructie 2

15

U laat de film over verslaggever Noël van Hooft zien. Daarna speelt u een verslaggever bij een reportage van het songfestival van de Nationale Dag van Vlag en Volkslied. U zegt:

“Goede morgen dames en heren. Na een fantastische, nieuwe **aflevering** te hebben gezien van uw favoriete tv-**serie**, breng ik u, **rechtstreeks** van de Plaza Betico Croes in Oranjestad, een reportage. U kunt deze uitzending live bijwonen via TeleAruba. Er zijn erg veel mensen aanwezig, ondanks dat het weer een beetje bewolkt is en er veel kans op regen is.”

U doet net of u via uw oortelefoontje een bericht ontvangt en u vervolgt:

“Ik krijg net een bericht van de studio voor belangrijk nieuws. We schakelen over naar San Nicolas. Dit was ... (uw naam) **rechtstreeks** uit Oranjestad.”

U vervolgt:

“Ik was een verslaggever in een **uitzending** over de Dag van Vlag en Volkslied. Een **uitzending** is een programma op de televisie of op de radio. Dit was een **rechtstreekse uitzending**. **Rechtstreeks** betekent dat **de uitzending** en de gebeurtenissen op hetzelfde moment plaatsvinden.

Dit **rechtstreekse** programma was te zien op de televisie en te horen op de radio. Het Engelse woord voor **rechtstreeks** is **live**. Een **live-uitzending** is een **rechtstreekse uitzending**. Er zijn vaak **live-uitzendingen** bij belangrijke gebeurtenissen zoals de nationale feestdag, carnaval, een voetbalwedstrijd, het nieuws. Bij een **rechtstreekse uitzending** kunnen de mensen dus **direct** zien wat er gebeurt. **Direct** of meteen betekent hetzelfde. Er zijn ook heel veel programma's op de tv te zien of op de radio te horen die niet **live** uitgezonden worden. Ze worden eerst opgenomen en niet **direct** uitgezonden. Ze wachten met **de uitzending** tot een later tijdstip.”

U laat de leerlingen andere (actuele) voorbeelden van **live-uitzendingen** bedenken. U kunt vragen stellen zoals:

- Wat is voor programmamakers spannender, een **live-uitzending** of een opname die later uitgezonden wordt?
- Zou jij verslaggever willen zijn bij een **rechtstreekse uitzending**?
Waarom wel/niet?

U schrijft de toepasselijke woorden op geeltjes en u voegt ze toe aan het Woordweb.

De leerlingen maken opdracht 1 en doen de grote tv-test op bladzijde 2, 3 en 4 van het Werkboek.

extra opdrachten: - Werkboek 9, opdracht 2 en 3, bladzijde 5 en 6

Afsluiting

5

U bekijkt met leerlingen of de uitslag van de grote tv-test op bladzijde 2, 3 en 4 van het Werkboek klopt.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 9, blz. 2 t/m 6

1

afhankelijk van de leerling

2

mogelijke categorieën: kinderprogramma's, tekenfilms, sportuitzendingen, praatprogramma's, actualiteitenprogramma's, documentaires, natuurprogramma's.

3

Antwoorden kunnen verschillen per leerling.

Let op of de brief aansluit bij de klacht.

Let op of de betekenis van de woorden goed is begrepen door de leerlingen.

Let op of de woorden in de goede betekenis en context zijn gebruikt.

Lesinhoud

- De leerlingen activeren hun voorkennis betreffende een zakelijke tekst, formuleren verwachtingen en stellen verwachtingen naderhand zo nodig bij.
- De leerlingen herkennen de signaalwoorden *daarom, omdat, daardoor, want, dus, onder andere, zoals* en *bijvoorbeeld*.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 4, bladzijde 6 t/m 9
- Werkboek 9, bladzijde 7 t/m 9
- Taalschrift

Extra oefening

- Taalleesboek 4, bladzijde 10 en 11

Voorbereiding

- De woorden 'de documentaire' en 'de reportage' zijn geen woorden die de leerlingen moeten kennen, maar komen in deze les wel voor en moeten worden uitgelegd.

Start**5**

U herhaalt de woorden van Woordspoor 1 uit Les 1 (*de serie, de aflevering*). Daarna schrijft u op bord:

televisieserie

U bekijkt de titel en het plaatje op bladzijde 6 van het Taalleesboek. U vraagt:

“Waarover denken jullie dat deze weettekst kan gaan?”

U schrijft in kernwoorden de verwachtingen van de leerlingen op het bord. U bespreekt ook kort wat de leerlingen al van het onderwerp ‘televisieseries’ weten.

Kern – Instructie**35****Stap 1**

Samen met de leerlingen leest u nu de tekst Televisieserie bij opdracht 1 op bladzijde 6 van het Taalleesboek. Daarna stelt u de volgende vragen:

“Wist je voor het lezen alles al wat in de tekst staat? Wat wist je nog niet? Had je dat wat er in de tekst staat verwacht? Wat had je wel/niet verwacht?”

Daarna schrijft u op het bord:

Er zijn veel televisieseries, onder andere / zoals / bijvoorbeeld ...

U laat een aantal series opnoemen en u legt vervolgens de genoemde signaalwoorden uit.

“Onder andere, zoals en bijvoorbeeld zijn signaalwoorden die we al eens vaker hebben gehad. Wie weet nog wat er na deze signaalwoorden altijd komt?” (opsomming)

Stap 2

U laat de leerlingen de tekst Televisieseries op bladzijde 6 van het Taalleesboek nog eens bekijken en u zegt:

*“In deze tekst zitten nog een paar signaalwoorden. In regel 3 zie je het woord *omdat*, in regel 6 het woord *want*, in regel 7 het woord *daarom*, in regel 8 het woord *daardoor* en in regel 9 het woord *dus*. Deze signaalwoorden hebben altijd met oorzaak en gevolg te maken.”*

U laat regel 1 tot en met regel 4 nog eens lezen en u schrijft op het bord:

Oorzaak

De kijker wil weten hoe het afloopt.

Gevolg

De kijker kijkt de volgende keer weer.

omdat, want, daardoor, daarom, dus

U laat de leerlingen met elk van deze signaalwoorden de op het bord geschreven zinnen verbinden. Enkele mogelijkheden zijn:

- Omdat de kijker wil weten hoe het afloopt, kijkt hij de volgende keer weer.
- De kijker kijkt de volgende keer weer, want hij wil weten hoe het afloopt.
- De kijker kijkt de volgende keer weer. Daardoor weet hij hoe het afloopt.
- De kijker wil weten hoe het afloopt. Daarom kijkt hij de volgende keer weer.
- De kijker wil weten hoe het afloopt, dus kijkt hij de volgende keer weer.

Stap 3

U behandelt opdracht 2.1 en 2.2 op bladzijde 6 en 7 van het Taalleesboek samen met de leerlingen. Eventueel licht u nog moeilijke woorden toe. Daarna maken de leerlingen de opdrachten 3.1 tot en met 3.6 op bladzijde 8 en 9 van het Taalleesboek in tweetallen in hun Taalschrift. U biedt hulp waar nodig is.

Stap 4

U bespreekt opdracht 3. Vonden de leerlingen het verschil tussen een reportage en een documentaire duidelijk? U vraagt een leerling om dit kort te beschrijven. Laat de leerlingen ook een voorbeeld van een documentaire noemen.

Stap 5

De leerlingen herhalen de woorden uit deze en vorige les door de opdrachten 1 t/m 5 op bladzijde 7 t/m 9 in het Werkboek te maken.

extra opdrachten: - Taalleesboek, opdracht 4 t/m 6.2, bladzijde 10 en 11

Afsluiting**5**

U herhaalt de signaalwoorden met de rubrieken *oorzaak* en *gevolg* aan de hand van het volgende schema. U vraagt de leerlingen bij ieder woord een zelfbedachte zin te geven.

U schrijft op het bord:

oorzaak	gevolg	voorbeeld
omdat	daarom	onder andere
want	daardoor	zoals
	dus	bijvoorbeeld

Didactische tip:

In deze les komen woorden voor die extra uitleg nodig hebben. Deze woorden hoeven echter niet door de leerlingen geleerd te worden.

de documentaire: Een *documentaire* is een verslag op de tv of radio. Het gaat over iets dat echt gebeurd is. Van een *documentaire* kun je vaak iets leren, bijvoorbeeld over het leven van Betico Croes.

de reportage: Een *reportage* is een verslag in de krant of op de televisie of radio. In een *reportage* vertelt iemand wat er is gebeurd, bijvoorbeeld tijdens een voetbalwedstrijd.

Antwoorden

Taalleesboek 4, blz. 6 t/m 11

2.1 en 2.2

eigen tekst

2.3

1 *ja*

2 *eigen nummers en vragen*

3 *Onder andere: de mensen kwamen bij elkaar om naar de radio te luisteren. Radio luisteren was heel anders dan een krant of een boek lezen. En je kon er ook nog lekker over napraten.*
eigen antwoord

3.1*zoals (r. 5)***3.2***onder andere (r. 13)***3.3***Er worden vier voorbeelden van documentaires genoemd.***3.4***1 daardoor**2 een gevolg (Daardoor betekent: met als gevolg dat)***3.5***b Een reportage en een documentaire lijken veel op elkaar. Daardoor worden ze vaak verwisseld.***3.6***daarom (r. 7)**omdat (r.10)***4***1 onder andere**2 drie***5.1***1 zoals**2 c Voorbeelden***5.2***Daarom***6.1***Oorzaak**In veel studio's vindt men het leuk als er mensen komen kijken.**Gevolg**Er staat een rij stoelen voor gasten.***6.2***eigen zin met signaalwoord***Werkboek 9, blz. 7 t/m 9****2***1 opgenomen**3 opgenomen**2 live**4 opgenomen***3***eigen invulling***4***serie**reportage**direct**live***5***1 waar**2 niet waar**3 waar**4 niet waar**5 niet waar**6 niet waar**7 niet waar**8 waar**9 waar**10 niet waar*

Lesinhoud

- De leerlingen gebruiken afkortingen en leren initiaalwoorden, letterwoorden en verkortingen, om lange woorden korter te maken.
- De leerlingen maken van twee enkelvoudige zinnen een samengestelde zin met behulp van de voegwoorden *en, omdat, want, zodat, of* en *dat*.
- De leerlingen splitsen een samengestelde zin in korte zinnen.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 4, bladzijde 20 en 21
- Werkboek 9, bladzijde 10 t/m 12
- Taalschrift

Extra oefening

- Taalleesboek 4, bladzijde 22

Start**5**

U vraagt:

“Hoe kan je een lang woord korter maken? (afkortingen)
Wie kent een paar afkortingen? Weten jullie ook van welk(e)
woord(en)de afkorting afkomstig zijn en wat ze betekenen?”

U houdt een kort gesprek over afkortingen en de voorbeelden die de leerlingen hebben gegeven. U schrijft deze afkortingen op het bord. Daarna vraagt u:

“Wie weet waar ‘tv’ een afkorting van is? Waarom worden afkortingen gebruikt? ‘Tv’ is de afkorting van één woord, maar soms wordt ook een aantal woorden die bij elkaar horen afgekort. Denk maar eens aan politieke partijen. Wie weet bijvoorbeeld wat AVP en MEP betekenen?” (Arubaanse Volks Partij, Movimiento Electoral di Pueblo)

U legt uit dat er een verschil is tussen afkortingen, initiaalwoorden, letterwoorden en verkortingen.

Afkorting: een afkorting is een weergave van een woord of woordgroep door één of meer letters te gebruiken. Bij een afkorting voorlezen, spreken we de afkorting niet uit, maar wel het woord/de woorden waar ze voor staan.

Bijvoorbeeld op p.1= op pagina 1, m.a.w.= met andere woorden en niet maw!

Initiaalwoord of letterwoord: een initiaalwoord of letterwoord wordt gevormd door de eerste letters van een naam of andere woordgroep en gedraagt zich in

de zin als woord. Als we het voorlezen, spreken we de korte vorm uit, niet het gehele woord of woordgroep. Bijvoorbeeld PC, TV, WC, havo, mavo.

Verkorting: verkorting is opgebouwd uit één of meer lettergrepen.

Bijvoorbeeld info, airco, horeca, wifi.

Kern – Instructie 1

20

U schrijft de volgende afkortingen op het bord:

blz. - KPA

U vraagt:

“Waar staan deze letters voor?” (bladzijde, Korps Politie Aruba)

“Welke verschillen zie je tussen blz. en KPA?” (de ene is met kleine letters en de andere met hoofdletters)

“KPA is een beginletterwoord. Wat wordt hiermee bedoeld?” (Het bestaat uit de beginletters van een aantal woorden.)

“Waarom is ‘blz.’ geen beginletterwoord?” (Want blz. is een afkorting van het woord bladzijde.)

U schrijft de volgende woorden op het bord:

km - KIA - bijv. - CMB - t.b.v. – APA – info

Maak 3 (4) rijen en schrijf elk woord in de juiste rij.

U vraagt:

“Welke van deze afkortingen zijn beginletterwoorden?” (km - kilometer, KIA - KorRECTIE Instituut Aruba, CMB - Caribbean Mercantile Bank, ten behoeve van – t.b.v., APA - Aruba Ports Authorities)

U maakt en bespreekt de opdrachten 1 t/m 5 op bladzijde 10 t/m 12 van het Werkboek met de leerlingen.

Kern – Instructie 2

20

Daarna zegt u:

“Net als deze afkortingen van woorden, kunnen we ook van lange zinnen kortere zinnen maken. En ook andersom. Van twee korte zinnen kunnen we één lange zin maken. We zetten er dan een woordje tussen of halen een woordje weg. Het moeten wel goedlopende zinnen worden.”

Stap 1

U behandelt opdracht 1 op bladzijde 20 van het Taalleesboek mondeling. U let er hierbij op dat de volgorde van de woorden in de zin na 'want' anders is dan na 'omdat' en 'zodat'.

Stap 2

U schrijft een paar zinnen op het bord. Laat de leerlingen aangeven welke zin goed is. De foute zinnen laat u door de leerlingen verbeteren.

Hij vraagt dat je even de radio wilt aanzetten. (of in plaats van dat)

Marcia doet de tv aan, omdat ze wil naar Telenoticia kijken. (want in plaats van omdat)

Omdat Kenneth Telenoticia altijd interessant vindt, komt hij erbij zitten. (Deze zin is goed!)

De volgende zinnen verschillen in betekenis. Kunnen de leerlingen aangeven wat het verschil is?

U schrijft op het bord:

Heb je gehoord dat de buurman een heel dure dvd-speler heeft gekocht? (De buurman heeft het echt gekocht.)

Heb je gehoord of de buurman een heel dure dvd-speler heeft gekocht? (Je weet niet zeker of hij hem gekocht heeft of niet.)

Stap 3

U kijkt samen naar de illustraties bij opdracht 2 op blz 20 van het Taalleesboek. U gaat in op het nut en het gebruik van de kijkwijzer voor films en tv-programma's. Vergelijk de kijkwijzer die ze in Nederland gebruiken met de kijkwijzer die hier op Aruba wordt toegepast: G (general: geschikt voor iedereen), PG (parental guidance: sommige stukjes in de film zijn niet geschikt voor kinderen, kinderen mogen alleen naar deze film als de ouders meegaan), PG13 (parental guidance for kids under 13: kinderen tot 13 jaar mogen niet alleen naar deze film), R (restricted: tot 17 jaar alleen onder begeleiding van een volwassene), NC-17 (no one under 17 is admitted).

Doe samen met de leerlingen enkele zinnen van opdracht 2. Laat de leerlingen eens stoeien met de verkeerde voegwoorden in de zinnen, zodat ze op deze manier zelf het juiste woord ontdekken.

De leerlingen maken opdracht 3 en 4 op bladzijde 21 van het Taalleesboek in hun Taalschrift.

extra opdrachten: - Taalleesboek, opdracht 5, bladzijde 22

Afsluiting**5**

U vat nog een keer kort het gebruik van de voegwoorden *en, omdat, want, of, zodat* en *dat* samen. U schrijft daarbij enkele voorbeeldzinnen op het bord.

AntwoordenTaalleesboek 4, blz. 20 t/m 22**1.1**

De film wordt kort beschreven in de tv-gids.

De mensen weten dan waarover het gaat.

1.2

De film wordt kort beschreven in de tv-gids, omdat de mensen dan weten waarover het gaat.

1.3

De film wordt kort beschreven in de tv-gids, zodat de mensen dan weten waarover het gaat.

2

1 Aan de kijkwijzersymbolen in de tv-gids kun je zien dat/of een film schadelijk kan zijn voor kinderen.

2 Weet jij misschien of er een apart symbool is voor een film voor alle leeftijden?

3 Mijn moeder zegt dat we toch niet naar die film mogen kijken.

4 Mijn moeder kijkt altijd eerst naar de symbolen in de tv-gids en daarna beslist ze of we mogen kijken.

3

zelfbedachte vervolgzinnen

4

1 of

2 of

3 dat

4 of

5 en

5

1 Er staat een televisie op school. Vrijdags kunnen we naar het Schooltv-weekjournaal kijken.

2 Mijn moeder zet tegen zes uur de tv aan. Dan begint Sesamstraat.

3 Mijn oudste broer kijkt daar niet naar. Hij vindt het kinderachtig.

4 Ik vind het wel leuk. Mijn moeder kijkt ook altijd.

5 Mijn kleine zoon heeft haar pyjama al aan. Ze kan daarna meteen naar bed.

Werkboek 9, blz. 10 t/m 12**1**

1 tv = televisie

3 o.a. = onder andere

5 o.l.v. = onder leiding van

2 blz. = bladzijde

4 m.m.v. = met medewerking van

6 d.w.z. = dat wil zeggen

2

1 z.o.z.

2 bijv.

3 e.d./enz.

4 t.b.v.

5 enz./e.d.

6 a.u.b.

3

zelfbedachte zinnen

4

a.u.b. – s.v.p. (s'il vous plait) [Siel voe plè, Fr.

blz. – pag.

enz. – etc. (et cetera) [et-see-tu-raa, Lat.]

bijv. – b.v.

5

mm = millimeter

cm = centimeter

dm = decimeter

m = meter

hm = hectometer

km = kilometer

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de satelliet, de schotelantenne, het signaal**.
- De leerlingen activeren hun voorkennis betreffende een zakelijke tekst, formuleren verwachtingen en stellen verwachtingen naderhand zo nodig bij.
- De leerlingen herkennen de signaalwoorden *daarom, omdat, daardoor, want, dus, onder andere, zoals* en bijvoorbeeld.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 2, Woordcluster 2

Individueel

- Werkboek 9, bladzijde 13
- Taalleesboek 4, bladzijde 14 t/m 17
- Taalschrift

Extra oefening

- Taalleesboek 4, bladzijde 18

Vorbereiding

- Op de site van Schooltv.nl is een kort filmpje van 3 minuten te vinden waar precies wordt uitgelegd wat een satelliet is en doet. Dit filmpje kunt u eventueel gebruiken in de Start. www.schooltv.nl/video/wat-zijn-satellieten-wat-kunnen-verschillende-satellieten-ons-vertellen/
- U zorgt voor geeltjes en een zwarte stift.

Betekenis van de woorden

de satelliet:	Een satelliet is een groot apparaat dat in de ruimte beweegt. Satellieten draaien om de aarde. Ze worden door mensen in de ruimte geschoten om bijvoorbeeld televisieprogramma's over de aarde te verspreiden.
de schotelantenne:	Een schotelantenne is een televisieantenne in de vorm van een schotel. Hij hangt meestal aan of op een gebouw. Een schotelantenne vangt de signalen op die door satellieten naar de aarde worden gestuurd.
het signaal:	Een signaal is een sein of een teken. Signalen geven aan dat je iets moet doen of dat er iets gaat gebeuren.

Start**5**

U lokt de nieuwsgierigheid van de leerlingen door naar buiten te gaan en naar naar de hemel te kijken. U kijkt alsof u iets in de hemel zoekt. Daarna komt u naar binnen en u zegt:

“Hm! Vreemd! Ik zie niks!”

De leerlingen zullen reageren en u vragen wat u dacht te zien. U reageert hierop en u zegt:

“Ik wilde kijken of ik **een satelliet** zag. Dan kon ik jullie laten zien wat dat is, maar nee hoor! Geen satelliet te zien.”

Kern – Instructie 1

15

U vertelt:

“Overdag kun je **een satelliet** niet zien. Als het donker is kun je **een satelliet** soms zien als een klein, langzaam bewegend sterretje. **Een satelliet** is een groot apparaat, dat de ruimte in geschoten is.

Satellieten draaien aldoor om de aarde. **Een satelliet** vangt **signalen** op van de aarde en stuurt die **signalen** ook weer terug. **Een signaal** is een teken, een sein. Die **signalen** gaan als golven door de ruimte, maar die kun je niet zien. **Satellieten** worden bijvoorbeeld gebruikt om televisieprogramma's over de aarde te verspreiden. Als je een tv hebt, kun je programma's via de kabel ontvangen, maar ook met **een schotelantenne**. Met **een schotelantenne** kun je **de signalen** opvangen die door **satellieten** worden verzonden. Een **schotelantenne** heet zo, omdat het de vorm van een schotel heeft. Je hangt hem tegen het huis of je zet hem op het dak. **De schotelantenne** vangt **signalen** op en zo kun je bijvoorbeeld tv-programma's van over de hele wereld ontvangen. **Satellieten** worden niet alleen gebruikt om tv-programma's door te geven. **Satellieten** kunnen nog veel meer. Als je bijvoorbeeld met je mobieltje naar je vrienden of vriendinnen belt, gaan die **signalen** eerst naar **de satelliet** in de ruimte. Daarna komen ze weer terug op de aarde en gaan ze naar het mobieltje van je vriendje.”

U kijkt samen met de leerlingen naar het Woordweb. U laat de leerlingen vertellen wat ze nog meer hierover weten. Vul het Woordweb aan met de woorden als: de ruimte, opvangen, terugkaatsen, de antenne, het apparaat, het verkeer, de telefoon, tv-programma's. U schrijft deze woorden op geeltjes en u voegt ze toe aan het Woordweb.

U neemt kort opdracht 1 op bladzijde 13 van het Werkboek samen door. De leerlingen maken deze opdracht zelfstandig. Indien nodig biedt u hulp aan.

U bespreekt de antwoorden van de opdracht samen met de leerlingen en u herhaalt met de leerlingen het vorige Woordweb.

Kern – Instructie 2

20

U zegt:

“Jullie weten nu opeens veel over **satellieten**, omdat je dat van mij hebt gehoord. We gaan nu kijken wat jullie al weten over een onderwerp van een weettekst, voordat jullie hem gaan lezen. Ook gaan we vooraf bedenken wat er in de tekst zou kunnen staan. Jullie komen in de opdrachten ook weer signaalwoorden tegen.”

U schrijft op het bord:

signaalwoorden

U vraagt de leerlingen wat signaalwoorden zijn. Ter herhaling laat u de leerlingen signaalwoorden noemen en schrijft u ze op het bord:

zoals, onder andere, bijvoorbeeld: -> **voorbeelden**

daarom, omdat, daardoor, want, dus: -> **oorzaak / gevolg**

U zegt:

Signaalwoorden geven je dus een sein of een teken. (oorzaak, gevolg, voorbeelden)

Samen met de leerlingen bedenkt u een aantal toepassingen.

Stap 1

U behandelt opdracht 1, op bladzijde 14, 15 en 16 van het Taalleesboek mondeling. De leerlingen maken vervolgens opdracht 2 op bladzijde 16 en 17 van het Taalleesboek in hun Taalschrift.

Opdracht 3 en 4 op bladzijde 17 en 18 zijn extra opdrachten waar de snelle leerlingen aan kunnen werken. Wanneer het grootste gedeelte van de klas klaar is met opdracht 2, kunt u verder kunt gaan met stap 2.

Stap 2

U leest met de leerlingen de tekst bij opdracht 5 in het Taalleesboek. U zegt dat zo'n brief waarin iemand zijn mening geeft naar de televisie gestuurd wordt, een ingezonden brief heet. U vraagt:

Waarover geeft de schrijver zijn mening? Wie heeft de brief geschreven?”

U schrijft dit op het bord. U gaat even door op de betekenis en het gebruik van een ingezonden brief.

Vervolgens stelt u de volgende vragen:

- Wat is jouw mening over voetbal/sport op tv?
- Waarom ben je het met Denise eens/oneens?
- Welke signaalwoorden staan er in de tekst?" (*omdat* in regel 1 en *bijvoorbeeld* in regel 7)

U wijst in het bordschema de behandelde signaalwoorden nog eens aan.

Afsluiting

5

Afsluitend laat u de leerlingen een titel bedenken van een weettekst over radio of televisie. U schrijft een goede titel op het bord en vraagt waar de weettekst over kan gaan en wat de leerlingen er al van weten. Ook vraagt u wat ze er graag nog van zouden willen weten.

Samenvattend zegt u:

“Bij de titel van een weettekst kun je je dus al afvragen waar de tekst over zal gaan, wat je er al van weet en wat je er nog graag meer van zou willen weten.”

Didactische tip:

Mocht u tijd over hebben deze week, 'Het Klokhuis' heeft een aflevering gemaakt over satellieten en een aflevering over televisiegeschiedenis. Allebei terug te vinden op Schooltv.nl .
--

Antwoorden

Taalleesboek 4, blz. 14 t/m 18

1.1

eigen antwoord

1.2

eigen antwoorden

1.3

eigen antwoorden

1.4

1 *nee, het antwoord op vraag 2 niet*

2 *eigen antwoord*

3 *de landen die het eerst tv hadden*

de Olympische Spelen van 1936

de gevolgen van de Tweede Wereldoorlog voor de ontwikkeling van de tv

4 *eigen antwoord*

1.5

1 zoals

2 a voorbeelden

1.6

oorzaak

Er was oorlog in heel Europa

gevolg

De ontwikkeling van de tv werd vertraagd.

1.7

1 dus

2 oorzaak

Satellieten in de ruimte vangen
signalen op en zenden die door.

gevolg

We kunnen rechtstreeks beelden
ontvangen vanuit de hele wereld.

2.1

1 daarom

2 daardoor

2.2

oorzaak

1 De mensen willen meer energie
zonder dik te worden.

2 Er is weinig ruimte in het
ruimtestation

gevolg

1 TARON is voor u ontwikkeld

2 Alleen de twintig snelste inzenders kunnen
mee.

3.1

eigen antwoorden

3.2

eigen antwoorden

3.3

eigen antwoord

3.4

eigen antwoord

4.1

bijvoorbeeld (r.1) - voorbeelden

zoals (r.3) - voorbeelden

Daarom (r.7) - oorzaak en gevolg

4.2

eigen zin met een signaalwoord

Werkboek 9, blz. 13

1

1 satelliet

2 signaal

3 schotelantenne

Lesinhoud

- De leerlingen herhalen met de onderstaande regels:
  - Als je aan het einde van een persoonsvorm een /t/ hoort, dan schrijf je een t (behalve bij *had, deed* en *stond*).
  - Hoor je bij een persoonsvorm een /t/-klank aan het einde, dan moet je het woord niet langer maken.
- De leerlingen vinden de persoonsvorm door de tijd van de zin te veranderen (de tijdsproef).

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 9, bladzijde 14 t/m 16
- Persoonsvorm-kaart

Start**5**

U schrijft de volgende drie zinnen op het bord:

Wij lopen naar school.
Ik wandelde in het park.
Tom rent hard weg.

U vraagt een aantal leerlingen wat de persoonsvorm in de zinnen is. (lopen, wandelde, rent) Daarbij laat u hen verwoorden hoe ze de persoonsvorm hebben gevonden. (Het is een werkwoord/doe-woord en als je de zin verandert van tijd of aantal, verandert de persoonsvorm.)

Kern – Instructie 1**20**

Vervolgens nemen de leerlingen de Persoonsvorm-kaart erbij en bespreekt u de regels:

1. Hoor je bij een persoonsvorm een /t/-klank aan het einde, dan moet je het woord niet langer maken.
2. Als je aan het einde van een persoonsvorm een /t/ hoort, dan schrijf je een t.

U vraagt de leerlingen bij welke van de drie zinnen op het bord, deze regels horen (de zin met rent).

Daarna dicteert u de volgende zin:

“De hond blaft naar het paard.”

De leerlingen schrijven deze zin op.

U laat de leerlingen de schrijfwijze van *hond*, *blaft* en *paard* verklaren aan de hand van de geleerde regels (de regels hierboven en de verlengingsregel.). U schrijft de zin vervolgens op het bord en de leerlingen corrigeren waar nodig.

U dicteert de volgende zinnen. U laat de persoonsvorm door een leerling noemen (gebruiken de leerlingen de tijdproef?) en vervolgens schrijven ze de persoonsvorm op in het Taalschrift.

- 1 Sara **koopt** een ijsje.
- 2 Ze **doet** het ijsje in een plastic doosje.
- 3 Ze **loopt** zo snel mogelijk naar huis.
- 4 Ze **brengt** het ijsje naar haar moeder.
- 5 Die **voelt** zich niet lekker.
- 6 Ze **ligt** thuis op de bank.
- 7 Dichtbij huis **ziet** ze Kevin.
- 8 “Sara!”, **schreeuwt** Kevin.
- 9 Ze **luistert** niet.
- 10 Ze **rent** snel naar binnen.

Via het bord bespreekt u klassikaal de persoonsvormen.

Daarna maken de leerlingen oefening 1 op bladzijde 14 van het Werkboek.

De leerlingen bedenken eigen zinnen. Bij de correctie gaat het om de /t/-klank aan het einde van de persoonsvorm.

Kern – Instructie 2

15

U zegt:

“We hebben zojuist geoefend met de /t/-klank in de persoonsvorm. We blijven even bij de persoonsvorm en gaan nu extra oefenen met de tijdproef. Wie weet wat de tijdproef is?” (Je kunt de persoonsvorm in een zin vinden door die zin in een andere tijd te zetten. Je doet dan de tijdproef.)

U geeft een voorbeeld met *Ik loop naar de kast*. U vraagt een leerling die zin in een andere tijd te zetten (Ik liep naar de kast.) en aan te geven welk woord veranderd is. (*loop* wordt *liep*)

De leerlingen nemen bladzijde 15 en 16 van het Werkboek voor zich en u bespreekt kort de oefeningen 2 t/m 4. De leerlingen gaan zelfstandig aan het werk.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U zegt:

“Wat hebben jullie in deze les geleerd?” (De regels bij het spellen van een persoonsvorm die op een /t/-klank eindigt.)

U vraagt nu:

“Hoe spel je het woord /spelt/?”

Het juiste antwoord is: Als je /spelt/ hoort, kan het *speld* zijn (van een zelfstandig naamwoord haarspeld bijvoorbeeld) of *spelt* (doe-woord *spellen*). Je moet eerst weten of het een persoonsvorm is of niet.

Antwoorden

Werkboek 9, blz. 14 t/m 16

1

eigen zinnen, bijvoorbeeld:

- 1 *Hij drinkt een beker melk.*
- 2 *Hij gooit de bal.*
- 3 *Het schip zinkt.*
- 4 *De aap hangt aan een tak.*
- 5 *Het paard springt over de hindernis.*

2

1 <i>komt</i>	5 <i>tikt</i>	9 <i>loopt</i>
2 <i>klopt</i>	6 <i>zegt</i>	10 <i>trekt</i>
3 <i>leest</i>	7 <i>kijkt</i>	11 <i>is</i>
4 <i>doet</i>	8 <i>hoort</i>	

3

1 komen, 2 kloppen, 3 lezen, 4 doen, 5 tikken, 6 zeggen, 7 kijken, 8 horen, 9 lopen, 10 trekken, 11 zijn

4

- 1 *Anna geloofde niet dat er inbrekers waren.
Anna gelooft niet dat er inbrekers zijn.*
- 2 *Sara zocht naar Anna.
Sara zoekt naar Anna.*
- 3 *De mannen kwamen hun vriend bezoeken.
De mannen komen hun vriend bezoeken.*
- 4 *Jason dacht dat er inbrekers waren.
Jason denkt dat er inbrekers zijn.*

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **dringend**, **moedeloos**, **onverbidlijk**, **het verzoek** en **verslagen**.
- De leerlingen schrijven een tekst met één van de volgende signaalwoorden: *daarom*, *omdat*, *daardoor*, *dus* of *want*.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb2, Woordspoor 2
- Woordweb 4, Woordspoor 4 (groep 7, thema 9 'Geef mij maar een stripboek')

Individueel

- Taalleesboek 4, bladzijde 12
- Werkboek 9, bladzijde 17 t/m 19
- Taalschrift

Extra oefening

- Taalleesboek 4, bladzijde 12 en 13

Vorbereiding

- Het woord 'onverbidlijk' is geen woord dat de leerlingen moeten kennen, maar komt in deze les wel voor en moet worden uitgelegd.

Betekenis van de woorden

dringend:	Je noemt iets dringend als het niet langer meer kan wachten. Bijvoorbeeld: "Ik moet je dringend iets vragen."
het verzoek:	Als je een verzoek hebt, dan vraag je iemand of hij iets voor je wil doen. Als je iemand vraagt de deur voor je open te houden dan is je verzoek of hij de deur open wil houden.
moedeloos:	Wie moedeloos is, heeft geen hoop meer dat het beter zal worden. Bijvoorbeeld: Opa is al heel lang ziek. Hij is er moedeloos van geworden.
onverbidlijk:	Iemand die onverbidlijk is, is heel streng. Als hij/zij zegt dat iets niet mag, mag het ook echt niet. Daar verandert niets aan.
verslagen:	Als iemand zich verslagen voelt, dan heeft hij alle moed verloren.

Start**5**

U zegt:

"Jongens, ik moet even heel **dringend** met het hoofd (evt. naam van het hoofd) spreken. Het kan echt niet langer wachten. Ik moet nu naar hem/haar toe. Jullie moeten even alleen in de klas blijven. Ik heb geen tijd om aan iemand te vragen om op jullie te letten. Willen jullie alsjeblieft stil blijven als ik weg ben. Het is echt een dringend **verzoek** van mij dat jullie stil blijven zitten tot ik terug ben. Kan ik dat met jullie afspreken?"

U gaat weg en komt na een tijdje weer terug en kijkt of de leerlingen op uw **verzoek** zijn ingegaan.

Kern – Instructie 1

15

U zegt:

“Ik ben blij te zien dat jullie op mijn **verzoek** zijn ingegaan. Als jullie heel onrustig waren geworden, had ik jullie straf gegeven, want dan ben ik **onverbiddelijk**. **Onverbiddelijk** betekent streng. Ik was niet alleen **onverbiddelijk** geweest, maar ook **moedeloos**. Want ik had met jullie afgesproken dat jullie even alleen zouden kunnen zijn. Maar als dan blijkt dat jullie dat niet kunnen, dan word je daar **moedeloos** van. Ik was **moedeloos**, omdat ik niemand had om op jullie te letten. Als jullie niet stil waren gebleven, zou ik daar ook **moedeloos** van geworden zijn. Wanneer je **moedeloos** bent, heb je de hoop verloren dat het nog goed komt. Ik zou dan de moed, de hoop verloren hebben dat jullie nog kunnen leren om even alleen te zijn en je te gedragen. Wanneer je je **moedeloos** voelt, heb je geen hoop meer, het gaat niet meer goed komen. Je voelt je je **verslagen** als jouw team de wedstrijd niet meer gaat winnen.

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van de Woordwebben. Daarna gaat u een kort gesprekje aan met de leerlingen met betrekking tot de nieuwe woorden. U kunt de volgende vragen stellen:

- Als we op vakantie gaan moeten we soms heel lang rijden en als we dan stoppen om even koffie te drinken, moet ik vaak heel **dringend** naar de wc. Soms staat er een rij bij de wc's en dat vind ik dan heel vervelend. Hebben jullie dat ook weleens meegemaakt?
- Hoe loste je het dan op?
- Het komt vast weleens voor dat jullie mij heel **dringend** willen spreken over iets dat niet kan wachten. Noem daar eens voorbeelden van (bijvoorbeeld de uitleg van een som, niet begrijpen van een woord, klasgenoot valt je lastig, enzovoort)
- Hoe trek je dan mijn aandacht?
- Kun je daar een **verzoek** van maken?
- Hoe reageer ik dan? Heb ik dan tijd voor je of ben ik onverbiddelijk en ga ik door met de les?
- Soms kun je je echt **moedeloos** voelen, ook in de klas. Als je iets niet op tijd afkrijgt, of als iets niet lukt. Ken je dat gevoel?
- Was het zo erg dat je je **verslagen** voelde of viel dat wel mee?

U neemt kort opdracht 1 t/m 4 op bladzijde 17 t/m 19 van het Werkboek samen door. De leerlingen maken deze opdrachten zelfstandig. Indien nodig biedt u hulp aan.

U bespreekt de antwoorden van de opdrachten samen met de leerlingen en u herhaalt met de leerlingen de vorige Woordwebben.

Kern – Instructie 2

20

Stap 1

U zegt:

“Soms heb je een **dringend verzoek** aan je buurman om de radio zachter te zetten, *omdat* je je huiswerk moet maken. Of je hebt een **verzoek** aan de klas om goede resultaten te boeken, *want* dan kan de hele klas op een leuk schoolreisje gaan.”

U vervolgt:

“In mijn zinnen heb ik 2 signaalwoorden gebruikt. Welke zijn de 2 signaalwoorden die je in mijn zinnen hebt gehoord?” (*omdat* en *want*)

U herhaalt eventueel elke zin afzonderlijk.

Stap 2

Vervolgens zegt u:

“Zo gaan jullie ook teksten schrijven waarin je signaalwoorden moet gebruiken.”

U schrijft op het bord:

omdat, daarom, daardoor, dus, want

U herinnert de leerlingen eraan dat deze woorden signaalwoorden heten en dat ze je een teken geven dat je met oorzaak en gevolg te maken hebben. U schrijft op het bord:

**De televisie vind ik leuker dan de radio
want
omdat
dus
daarom**

Samen met de leerlingen maakt u de zin af. Bij elke zin vraagt u naar de oorzaak en het gevolg.

Stap 3

Daarna neemt u de opdrachten 1 tot en met 4, op bladzijde 12 en 13 van het Taalleesboek samen door met de leerlingen.

Bij opdracht 2 helpt u de leerlingen op weg door over hun lievelingsprogramma's te laten vertellen, waarbij u in uw feedback regelmatig de signaalwoorden van opdracht 2 gebruikt. De leerlingen maken vervolgens opdracht 1 en 2 zelfstandig in hun Taalschrift.

De snelle leerlingen kunnen als ze klaar zijn verder gaan met opdracht 3 en 4 op bladzijde 12 en 13 van het Taalleesboek.

Afsluiting**5**

U laat enkele leerlingen hun tekst bij opdracht 2 voorlezen.

Didactische tip:

In deze les komt een woord voor dat extra uitleg nodig heeft. Dit woord hoeft echter niet door de leerlingen geleerd te worden.

onverbiddelijk: iemand die *onverbiddelijk* is, is heel streng. Als zo iemand zegt dat iets niet mag, mag het ook echt niet. Daar verandert niets aan.

Antwoorden

Taalleesboek 4, blz. 12 en 13

1

Bijvoorbeeld:

- 1 *Je moet de radio niet zo hard zetten, omdat ik dan je zus niet kan horen.*
- 2 *Ashmir, zoek eens een andere zender op de radio, want die muziek vind ik afschuwelijk.*
- 3 *Er is een leuke tekenfilm op de televisie. Daarom blijf ik vanavond thuis.*
- 4 *Onze tv is kapot. Daardoor kunnen we niet naar het voetballen kijken.*
- 5 *Onze tv is weer gerepareerd. Dus hoef ik niet meer bij de burens te kijken.*

2

eigen tekst met gebruik van minstens één signaalwoord

3

eigen tekst

4.1

1 c   2 e   3 b   4 a   5 d

4.2

eigen tekst

Werkboek 9, blz. 17 t/m 19

1

1 en 5 zijn dringende situaties

2

1 verslagen, omdat hij alle moed heeft verloren.

2 moedeloos, omdat hij geen hoop meer heeft dat het beter zal worden.

3

Kunt u dit mooi inpakken?

Je koopt een cadeautje.

Weet u waar het toilet is?

Je moet nodig naar de wc.

Mag ik even passeren?

Je wilt uitstappen uit een volle bus.

Weet u waar de bus stopt?

Je zoekt de bushalte.

Kunt u mij een glaasje water brengen?

Je hebt dorst in een restaurant.

4

Antwoorden kunnen verschillen per leerling.

Heeft u deze broek nog in een andere maat?

Kun je mij de saus aangeven?

Kun je een beetje zachter doen?

Mag ik alstublieft voor u?

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **onwaarschijnlijk**, **vermoedelijk**, **zeker**.
- De leerlingen raden woorden met behulp van omschrijvingen.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 2, Woordspoor 2 (groep 7, thema 11 'Allemaal Taal')

Individueel

- Werkboek, bladzijde 20
- Schrift of een los blaadje

Vorbereiding

- stevig papier om kaartjes te maken voor het spel.
U schrijft op de kaartjes woorden die de leerlingen kennen en kunnen omschrijven, bijvoorbeeld: de televisie, de radio, de presentator, de satelliet, het taalboek, het werkboek, de microfoon, de schommelstoel, de voetbal, het journaal, et cetera...

Betekenis van de woorden

onwaarschijnlijk: Als iets onwaarschijnlijk is, denk je dat het niet zal gebeuren of dat het niet waar is. Bijvoorbeeld: het is onwaarschijnlijk dat het op Aruba zal sneeuwen Of: dit is een onwaarschijnlijk verhaal.

vermoedelijk: Vermoedelijk is: dat je denkt dat iets zal gebeuren of dat iets waar is. Maar je weet het niet zeker. Bijvoorbeeld: het is vermoedelijk uit tussen Hassan en Suze.

zeker: Als je zegt dat iets zeker is, zeg je dat het waar is, dat je er niet aan twijfelt. Bijvoorbeeld: Ik weet zeker dat hij komt.

Start**5**

U zegt:

“Ik doe af en toe mee aan de Mini Mega en ik hoop dan steeds een grote prijs te winnen. **Zeker** is wel dat ik al veel geld uitgegeven heb aan loten en nog nooit iets gewonnen heb. En **vermoedelijk** win ik deze maand weer niets. Het lijkt me **onwaarschijnlijk** dat juist ik die grote mini-mega ga winnen. Ik heb meestal geen geluk. Toch koop ik af en toe weer een lot. Je weet maar nooit.”

Kern – Instructie 1**10**

U vertelt de klas dat sommige dingen in het leven waarschijnlijk wel en sommige dingen waarschijnlijk niet zullen gebeuren. Een aantal dingen is **zeker** en bij andere dingen moet je afwachten om te weten te komen of het **zeker** is.

U zegt:

“Van wat ik net vertelde, is het **zeker** dat ik nog nooit iets heb gewonnen met een loterij. Als iets **zeker** is, dan is het dus waar. Als iets **zeker** is, dan hoef je daar niet aan te twifelen.

Vermoedelijk win ik deze week weer niets. **Vermoedelijk** is: dat je denkt dat iets zal gebeuren of dat iets waar is. Maar je weet het niet **zeker**. Het lijkt me **onwaarschijnlijk** dat juist ik die grote mini-mega ga winnen. Als iets **onwaarschijnlijk** is, denk je dat het niet zal gebeuren of dat het niet waar is.”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb. Nadat u de woorden uitgelegd hebt, gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan over wat de leerlingen zouden doen als ze een grote prijs winnen. U geeft eerst zelf een voorbeeld van wat u met het geld zou doen. Daarbij herhaalt u de woorden opnieuw.

U zegt:

“Ik droom er weleens van hoor, dat ik een grote prijs win. Maar ja, die kans is nu eenmaal klein. Het is **onwaarschijnlijk** dat ik volgende week ineens miljonair ben. Jammer? Nee hoor, ik vind het leven al leuk genoeg. Dat is **zeker!**”

Daarna vraagt u de leerlingen naar hun ervaringen. Bij de vragen laat u steeds de nieuwe woorden vallen.

U kunt de volgende vragen stellen:

- Wie zouden jullie dolgraag eens hier in de klas uit willen nodigen? Het mag een beroemde popster zijn. Wat denken jullie, zal deze persoon **zeker** komen als we hem of haar uitnodigen? Of lijkt het je **onwaarschijnlijk**? Waarom denk je dat?
- **Vermoedelijk** zijn jullie volgend jaar weer een stukje gegroeid. Of is het **zeker** dat jullie volgend jaar weer een stukje gegroeid zijn? Wat denken jullie?

De leerlingen maken opdracht 1 op bladzijde 20 van het Werkboek en u kijkt deze gezamenlijk na. U herhaalt met de leerlingen de vorige Woordwebben.

Kern – Instructie 2

20

U vraagt vervolgens:

“Kijken jullie weleens naar een spelletje of een quiz op de televisie? Wie kan er een noemen?” (Mente Inteligente bijvoorbeeld)

Nadat de leerlingen enkele voorbeelden genoemd en beschreven hebben,

zegt u:

“We gaan nu zo’n spel spelen. Het is een taalspel waarbij jullie in twee groepen zijn verdeeld. Het spel gaat over het raden van woorden door ze te omschrijven. Het spel heet *Raad het woord*. U beschrijft het spel en de spelregels: de stapeltjes uitgeknipte kaartjes liggen op een tafel. De stapeltjes liggen omgekeerd, zodat de woorden niet te lezen zijn. U verdeelt de klas in twee groepen: A en B. De eerste leerling van groep A komt voor de klas en pakt een willekeurig kaartje. Hij/zij leest het woord dat op het kaartje staat voor zichzelf (niet hardop!) en moet nu in dertig seconden aan zijn eigen groep beschrijven welk woord op zijn kaartje staat. Hij mag daarbij het woord of een deel ervan niet noemen! Bijvoorbeeld de schommelstoel: een ding waarin je kunt zitten. Het is meestal van hout gemaakt. Onder de poten zitten twee bogen zodat je heen en weer kunt wippen. Als de leerling toch per ongeluk het woord noemt, dan is hij af. In dat geval neemt u het kaartje in en gaat de beurt naar de andere groep.”

Na de omschrijving krijgt groep A en tien seconden om te overleggen en met één antwoord te komen. Is het antwoord goed dan krijgt groep A één punt. Is het antwoord fout, dan krijgt groep B de kans om binnen tien seconden het goede antwoord te geven. Lukt dat, dan krijgt groep B één punt. U neemt het gebruikte kaartje in. Daarna is de eerste leerling van groep B aan de beurt. Zo speelt u het spel verder totdat alle leerlingen aan de beurt zijn geweest.

Afsluiting

10

Na het taalspel laat u als afsluiting enkele leerlingen een een samengestelde zin maken met één van de voegwoorden *en, omdat, want, zodat, of* en *dat*. Bijvoorbeeld: Een schommelstoel is lekker om in te zitten, *omdat* je er lekker in kan schommelen en zelfs in slaap kan vallen. Zo kunnen de leerlingen zinnen maken met de woorden op de kaartjes die ze willekeurig kiezen of u deelt ze zelf uit. De leerlingen kunnen in duo’s werken. Van diezelfde samengestelde zinnen die de leerlingen maken, maken ze dan ook twee korte zinnen. De leerlingen kunnen zelfstandig aan het werk gaan. U biedt hulp waar nodig is.

Didactische tip:

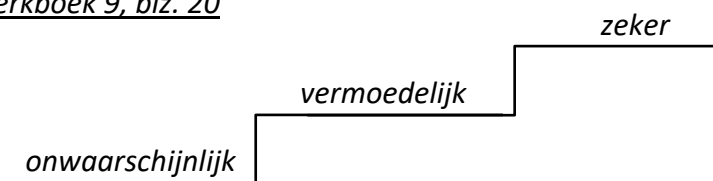
U kunt de spelregels en de puntentelling naar eigen inzicht aanpassen,

- Bijvoorbeeld wel of geen bewegingen erbij maken.
- De twee ploegen kunnen zelf spannende namen voor hun team bedenken
- U kunt de score het beste op het bord bijhouden
- Uiteraard kunt u zelf kaartjes met andere woorden maken. Zo kan het heel leuk zijn om de namen van een paar leerlingen op enkele kaartjes te schrijven
- U kunt het spel met aangepaste woorden ook eens met een klein groepje taalzwakke leerlingen spelen, eventueel zonder wedstrijdelement

Antwoorden

Werkboek 9, blz. 20

1

Lesinhoud

- De leerlingen luisteren en praten over een voorgelezen verhaal.
- De leerlingen schrijven een tekst met één van de volgende signaalwoorden: *daarom, omdat, daardoor, dus of want.*

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 4, bladzijde 22 en 23
- Taalschrift

Extra oefening

- Taalleesboek 4, bladzijde 23 en 24

Start**5**

U zegt:

“We hadden het in Les 7 over televisie en de programma’s, onder andere een quizprogramma. Ik ga vandaag een verhaal voorlezen en we gaan erover praten. Het verhaal heet *Schooltelevisie* en het is geschreven door Heleen Vissinga. Het verhaal gaat over het plan van meneer Freddy om samen met de hele klas iets voor de televisie te doen.”

Kern – Instructie 1**15**

U leest het verhaal voor:

Schooltelevisie

Meneer Freddy loopt voor in de klas heen en weer. Hij kijkt naar de grond en plukt aan zijn baard. De kinderen zitten op het puntje van hun stoel. Want als meneer Freddy aan zijn baard plukt gaat er iets gebeuren. Plotseling blijft hij staan en kijkt de kinderen uitdagend aan. “Ik heb een idee! Een heel goed idee, al zeg ik het zelf! We gaan een televisie-uitzending verzorgen. Een uitzending speciaal voor onze school! Voor de kinderen, hun ouders en voor de juffen en meheren. Wat vinden jullie ervan?”

“Tof!” roept George.

“Leuk! Gaaf!” roepen de anderen. Meneer Freddy knikt. “Jullie weten dat we op school videocamera hebben. Die camera wordt meestal door de leerkrachten gebruikt. Maar dit keer mogen jullie het gebruiken, als er tenminste voorzichtig mee omgesprongen wordt!”

“Wauw! Ik wil wel een cameraman zijn!” zegt Melvin. “En ik presentator!” roept Josef. Opeens gaan er veel vingers de lucht in en schreeuwt iedereen door elkaar. Meneer Freddy maakt een gebaar dat ze rustig moeten zijn. Hij wacht met praten tot het stil is.

“Het is de bedoeling dat jullie die uitzending samen maken. Natuurlijk moeten er taken verdeeld worden, maar zonder plannen begin je niets. Wat willen jullie uitzenden? Denk er eens rustig over na en schrijf op wat je leuk lijkt. Over tien minuten zullen we eens horen wat iedereen bedacht heeft.” Vlug pakken de kinderen pen en papier en gaan aan het werk. Het is muisstil in de klas. Je hoort alleen de voetstappen van meneer Freddy. Hij loopt naar de boekenkast en drukt op een knopje. Een klein lampje floept uit. Langzaam stapt hij door het lokaal. Bij sommige kinderen kijkt hij even op hun papier. Soms geeft hij een schouderklopje of steekt hij zijn duim omhoog. Dan maakt meneer Freddy het bord schoon. Als de tien minuten bijna om zijn, loopt hij weer naar de boekenkast en drukt op het knopje. De kinderen zijn zo ingespannen bezig dat het ze niet opvalt. “Zo, ik zal jullie ideeën op het bord schrijven. Carla, wil jij beginnen?”

“Nou, we kunnen de juffen en meneren interviewen. Dan vragen we wat hun hobby's zijn.”

“Dat idee had ik ook!” roept Gerard. Meneer Freddy schrijft het op. Hij knikt naar Andrea.

“Reclamespotjes maken is ook leuk.”

“Waarom maken we geen echte speelfilm? Waar we allemaal in meespelen?” oppert Max.

“Of een documentaire ...”, zegt Erwin gewichtig.

“We kunnen ook een schoolquiz maken”, zegt Marian.

“Ho, stop! Zo snel kan ik niet schrijven!” lacht meneer Freddy. Maar de kinderen hebben zoveel ideeën dat ze niet meer kunnen stoppen. “Een schooljournaal!”

“Een reportage!”

“Studio schoolsport!”

“Onze eigen hitparade!”

“Een schoolsoap! En dan wil ik verliefd worden op Janet!”

De kinderen schateren en sommigen zien al hele taferelen voor zich.

Meneer Freddy krijgt een lamme hand van het snelle schrijven.

Als alle ideeën op het bord staan loopt hij naar de boekenkast en zegt:

“Nu heb ik een verrassing! Ons eerste televisieprogramma is al klaar! Het heet: De verborgen camera in klas 6!”

Hij wijst lachend naar de kleine donkere lens die tussen de boeken naar voren steekt. Verbaasd kijken de kinderen naar de camera en naar elkaar.

“Oh, wat gemeen!” roept Janet. Snel veegt ze een sliert haar uit haar gezicht. Meneer Freddy trekt de camera voorzichtig naar zich toe. “Wees maar niet bang, Janet! De opname is klaar, maar het moet nog gemonteerd worden. Dus wat je niet aanstaat kunnen we eruit knippen.” Hij haalt het kleine bandje uit de camera en stopt het in een adapter. Nu is het net zo groot als een videoband en past het in de videorecorder. “Zo, we zullen eens even kijken hoe het resultaat is.” Even later zitten de kinderen van klas 6 met veel plezier voor de televisie.

Gereviseerde tekst van Heleen Vissinga

Na het voorlezen laat u de leerlingen op het verhaal reageren. De volgende vragen kunnen als richtlijn dienen:

- Wat vind je van het verhaal? Kun je ook zeggen waarom?
- Wat vind je van het idee van meneer Freddy om op zo’n manier een televisieprogramma te maken?
- Waarom loopt meneer Freddy een paar keer naar de boekenkast?
- Waarom zet hij op een gegeven moment de camera uit?
- Janet roept: “Oh, wat gemeen!” Wat vindt ze gemeen? En waarom?
- De titel van het verhaal is: ‘Schooltelevisie’. Wie kan een betere titel bedenken?

U legt eventuele moeilijke woorden uit.

Kern – Instructie 2	20
----------------------------	-----------

Stap 1

Meneer Freddy wil dat zoveel mogelijk mensen naar zijn ‘real life soap’ over de zesde klas gaan kijken. Hij wil reclame maken. Hij bedenkt een slagzin.

U schrijft op het bord:

Iedereen blijft om 7 uur thuis, want dan komen de belevingen van klas 6 op de buis.

U legt uit:

“Een slagzin is een zin die opvalt. Vaak is een slagzin op rijm, soms eindrijm, soms beginrijm. De mensen onthouden ze dan beter. Buis is een ander woord voor televisie en dat rijmt op thuis.”

U schrijft er een paar op het bord:

**Zo’n radio met alles erop en eraan, kun je toch niet laten staan?
Met melk meer mans.**

U bespreekt bij welke slagzin eindrijm is gebruikt en bij welke slagzin beginrijm.

Stap 2

U vertelt dat je ook een advertentie kunt maken om reclame te maken. U schrijft nu de volgende reclametekst op het bord:

U moet bij KIJKGLAS uw tv kopen, want dan krijgt u waar voor uw geld, omdat de prijzen nergens zo laag zijn als bij ons.

U vraagt welke signaalwoorden in deze tekst staan. (want, omdat) Vervolgens vraagt u aan de leerlingen waarom deze zin eigenlijk niet goed is. (De zin is te lang.) U gaat met de leerlingen de tekst herschrijven. Er moet wel een signaalwoord in voorkomen. De herschreven tekst komt op het bord te staan en kan bijvoorbeeld als volgt worden:

Koop uw tv bij KIJKGLAS.

De laagste prijzen!

Dus snel naar KIJKGLAS.

Stap 3

U neemt samen met de leerlingen opdracht 1 op bladzijde 22 en 23 van het Taalleesboek door. De leerlingen moeten bij deze opdracht zelf een advertentie bedenken voor televisie of radio. Het mag ook in de vorm van een slagzin. Ze kunnen uit de volgende signaalwoorden kiezen: *daarom, omdat, daardoor, dus of want*.

extra opdrachten: - Taalleesboek, opdracht 2 t/m 4, bladzijde 23 en 24

Afsluiting**5**

U laat enkele leerlingen hun advertenties voorlezen en u bespreekt die met de hele klas.

Antwoorden

Taalleesboek 4, blz. 23 en 24

1

zelfbedachte advertentie met één of meer signaalwoorden

3

eigen tekst

2

zelfbedachte slagzin(nen)

4

eigen tekeningen met een bijschrift door een klasgenoot

Lesinhoud

- De leerlingen doen een onderzoek.
- De leerlingen onderscheiden feiten, meningen en argumenten in een fictionele tekst.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 4, bladzijde 24 t/m 27
- Leeswijzer 2
- Taalschrift

Extra oefening

- Taalleesboek 4, bladzijde 28

Start**5**

U zegt:

“Jullie gaan vandaag aan het werk met feiten, meningen en argumenten en we gaan ook een onderzoek doen over ‘s morgens tv-kijken.”

U geeft nog eens het verschil aan tussen feiten, meningen en argumenten. U kunt dit doen aan de hand van de volgende zinnen:

- Op de tv is elke dag reclame te zien. (feit)
- Ik vind dat er te weinig documentaires op de tv te zien zijn (mening), want die films vind ik mooi (argument).

Kern – Instructie**35****Stap 1**

U leest de tekst op bladzijde 24 van het Taalleesboek voor. Daarna geeft u leesbeurten. U bespreekt de tekst samen met de leerlingen en bepaalt aan de hand van Leeswijzer 2 wat voor soort tekst het is. (een verhaal)

Vervolgens neemt u de opdrachten 1.2 en 1.3 door met de leerlingen. De leerlingen maken deze opdrachten in tweetallen in hun Taalschrift.

Als de meeste leerlingen met de opdrachten 1.2 en 1.3 klaar zijn gaat u verder met Stap 2

Stap 2

U behandelt opdracht 2.1 en 2.2 mondeling.

Vervolgens zegt u tegen de leerlingen:

“We gaan een onderzoekje doen of alle leerlingen in onze groep ’s morgens tv mogen kijken.”

Samen met de leerlingen bespreekt u de opzet met als centrale vragen:

- “Wat willen we weten? (Hoeveel kinderen kijken ’s morgens tv?)
- Hoe komen we tot het antwoord?” (de kinderen vragen en antwoorden turven)

De gegevens schrijft u op het bord en u laat de leerlingen proberen u conclusies te trekken zoals in opdracht 2.

Stap 3 (extra)

U leest samen de tekst van opdracht 3. U inventariseert alle woorden die met televisie te maken hebben op het bord, en laat ze door de leerlingen zoveel mogelijk toelichten. Kijk hiervoor ook naar de illustratie.

de studio

de regisseuse

de geluidstechnicus

de opname

de monitor

de microfoon

de camera

uitzenden

de speciale effecten

extra opdrachten: - Taalleesboek, opdracht 4 en 5, bladzijde 28

Afsluiting	5
-------------------	----------

U vraagt aan de leerlingen wat ze in deze les geleerd hebben.

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek 4, blz. 24 t/m 28

1.1

Het is een verhaal.

1.2

1 Het kan echt gebeurd zijn.

2 1 moeder, vader, Sven en Björn

2 moeder of Sven

3 Bijvoorbeeld:

Moeder heeft een ochtendhumeur, vader probeert ruzie te voorkomen, Sven en Björn willen 's morgens tv kijken en Sven wil de series van zijn moeder niet zien.

3 Bijvoorbeeld:

Moeder wordt boos op de tv-kijkende kinderen. Vader legt de mening van moeder uit.

Björn geeft mopperend toe en Sven vindt dat moeder haar series ook moet opnemen.

4 op een morgen

5 thuis

6 *Het is een gewoon verhaal.*

7 *eigen mening*

1.3

1 *feit*   4 *feit*   7 *mening*

2 *argument*   5 *mening*

3 *feit*   6 *twee argumenten*

2.1

eigen mening met argumenten

2.2

1 *niet juist*   2 *niet juist*   3 *juist*   4 *niet juist*   5 *juist*

3

Het is een weettekst.

1 *een tv-opname*

- 2
- *Wat er gebeurt voor de opname.*
  - *Het werk van de regisseuse.*
  - *Het werk van de geluidstechnicus.*
  - *Wat er gebeurt na de opname.*

3 *Bij een tv-opname hebben verschillende mensen, zoals de regisseur en de geluidstechnicus, een eigen taak. Tijdens de opname brandt er een rode lamp en moet iedereen stil zijn.*

4

1 *niet waar*   2 *waar*   3 *niet waar*

5

drie eigen meningen met argumenten

Lesinhoud

- De leerlingen veranderen het getal van zinnen als voorbereiding op de getalproef.
- De leerlingen herhalen eerder behandelde spellingsdoelen.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 9, bladzijde 21 t/m 25

Start**5**

U vertelt:

“We hebben in les 5 opdrachten gemaakt met de persoonsvorm. We gaan het vandaag ook over de persoonsvorm hebben, maar we gaan ook met woorden oefenen die we eerder geleerd hebben. Dat zijn herhalingsoefeningen.

Nu eerst de persoonsvorm: we hebben gezien dat je de persoonsvorm op twee manieren kunt vinden. Wie weet nog welke twee manieren dat zijn?” (Om de persoonsvorm te vinden, verander je de zin van tijd of aantal/getal van de zin.)

Kern – Instructie 1**15**

U schrijft de volgende zinnen op het bord:

De leerling tekende een molen.

Op het bord staan vier tekeningen.

U vraagt de leerlingen om bij deze zinnen de tijdproef en de getalproef toe te passen om de persoonsvorm te zoeken.

De leerling tekende een molen.

- tijdproef - De leerling tekt een molen.

- getalproef - De leerlingen tekenden een molen.

U laat een leerling bij het woord *tekt* nog eens verwoorden waarom tekt met een *t* wordt geschreven (wanneer je aan het eind van de persoonsvorm een /t/-klank hoort, dan schrijf je een *t*, behalve bij *had*, *deed* en *stond*).

Op het bord staan vier tekeningen.

- tijdproef - Op het bord stonden vier tekeningen.

- getalproef - Op het bord staat een tekening.

De leerlingen maken de oefeningen 1 t/m 3 op bladzijde 21 en 22 in het Werkboek.

U wijst de leerlingen er bij oefening 2 op, dat zij van het meervoudswoord *ze*, het woord *hij* kunnen maken in de enkelvoudzinnen. (*Zij kijken naar de trap. - Hij kijkt naar de trap.*)

Kern – Instructie 2

15

U vertelt dat de leerlingen nu met woorden gaan oefenen die ze eerder geleerd hebben. Ze nemen bladzijde 23 van het Werkboek voor zich. Daar zien zij bij oefening 4 twaalf afbeeldingen staan. U bespreekt afbeelding 1, 2 en 3. Allereerst vraagt u welk woord er bij de plaatjes hoort. (1: *krokodillen*, 2: *dirigent*, 3: *lucifers*).

U vraagt wat er volgens de klas lastig is aan het schrijven van het woord *krokodillen*. (Je moet weten wanneer je een of twee klinkers en medeklinkers schrijft.) U verdeelt het woord *krokodillen* in klankgroepen /kroo/koo/di/lun/ en herinnert de leerlingen aan de bijbehorende regels:

- hoor je aan het einde van een klankgroep een lange klank, dan schrijf je hem met één klinker
- hoor je aan het einde van een klankgroep een korte klank, dan schrijf je een dubbele medeklinker

Dus: je hoort /kroo/, dus één klinker, je hoort /koo/ dus één klinker, je hoort /di/ dus twee medeklinkers: *krokodillen*.

Bij het woord *dirigent* herinnert u de leerlingen aan de lessen over de klank /ie/ die soms met ie en soms met i geschreven wordt. U wijst hen op de woordenlijst in hun Spellingboekje en u vertelt de leerlingen dat ze deze bij de oefening mogen gebruiken.

Lucifers ten slotte, wordt geschreven met een c, terwijl je een /s/ hoort. U vraagt de leerlingen op welke manier de c ook uitgesproken kan worden (als een k). U vraagt daar een voorbeeld van te geven. (café, clown)

U vertelt dat de opdrachten die de leerlingen gaan maken, te maken hebben met de drie spellingsproblemen, die u zojuist met hen besproken hebt: lange en korte klanken, de /ie/-klank en de c die als /s/ of /k/ klinkt.

U neemt de opdrachten 5, 6 en 7 op bladzijde 24 en 25 van het Werkboek met de leerlingen door en zij gaan vervolgens zelfstandig aan het werk.

Afsluiting

10

U kijkt de oefeningen gezamenlijk na en laat de leerlingen uitleggen welke regels ze hebben gebruikt bij het maken van de oefeningen.

Antwoorden

Werkboek 9, blz. 21 t/m 25

1.1

6 renden, mv   8 riepen, mv   10 speelden, mv   12 vonden, mv   14 was, ev
 7 dacht, ev   9 sliep, ev   11 deden, mv   13 ging, ev   15 zei, ev

1.2

1 rende   3 riep   5 speelde   7 vond   9 is
 2 dachten   4 sliepen   6 deed   8 gingen   10 zegt

2

1 De agent loopt naar de flat.
 2 Hij kijkt naar de trap.
 3 Hij sluipt naar boven.
 4 Waar is de inbreker?
 5 Staat hij nog op de trap?
 6 Of wacht hij in een kamer?
 7 Hij zoekt vast naar geld.

3

1 Die man gaat op bezoek.
 2 Zijn vriend woont op de zesde verdieping.
 3 Later gaat de agent weer weg.

4

1 krokodillen   4 clown   7 gitaren   10 citroen
 2 dirigent   5 olifant   8 kamelen   11 locomotief
 3 lucifers   6 oliebollen   9 ski   12 liniaal

5

1 reclame   3 bioscoop   5 lucifers   7 concert
 2 clown   4 camera   6 succes   8 centimeter

6.1

dertien   koning   clown   matroos   paleis   rivier
 Het woord is: dictee.

6.2

citroen   lucifer   banaan   raket   circustent   motor   beker
 Het woord is: concert.

7

			3		6	
		c		5	c	7
1	2	o	4	c	a	d
c	s	n	b	ij	m	i
l	u	c	i	f	e	r
o	c	e	o	e	r	e
w	c	r	s	r	a	c
n	e	t	c	s		t
	s		o			e
			o			u
			p			r

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de redactie, de auteur, de illustrator, de rubriek**.
- De leerlingen noemen de vrouwelijke variant van enkele mannelijke persoonsnamen.
- De leerlingen vormen vrouwelijke persoonsnamen door middel van de achtervoegsels -e, -es, -in, -ster, -euse, en -trice, of in samenstellingen door vervanging van -man door -vrouw.
- De leerlingen leren dat sommige beroepsnamen voor mannen en vrouwen gelijk zijn.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 4, Woordcluster 4

Individueel

- Taalleesboek 4, bladzijde 28 en 29
- Werkboek 9, bladzijde 26 t/m 31
- Taalschrift

Vorbereiding

- tijdschriften zoals 4sale, Focus, enkele kranten, tv-gids, enzovoort. Check van tevoren of het tijdschrift geschikt is als voorbeeld bij de uitleg van kerninstructie 1.

Betekenis van de woorden:

de redactie:	De redactie is een groep mensen die teksten schrijft of fouten uit de teksten van anderen haalt. Bijvoorbeeld bij een krant.
de auteur:	Een auteur is een schrijver. De auteur van een boek is de schrijver van dat boek. Bijvoorbeeld de auteur van 'Bencho a gana un bais' is mevrouw Olga Buckley.
de illustrator:	Een illustrator is een tekenaar. Hij maakt tekeningen in boeken of tijdschriften.
de rubriek:	Een rubriek in een krant of tijdschrift is een gedeelte dat altijd over hetzelfde onderwerp gaat. Bijvoorbeeld de filmrubriek of de autorubriek.

Opmerking: Veel vrouwen gebruiken voor hun beroep de vrouwelijke vorm NIET. (Zij zijn redacteur, regisseur, directeur et cetera...)

Start	5
--------------	----------

U deelt de verschillende tijdschriften uit. Het zou handiger zijn als alle leerlingen dezelfde tijdschriften zouden kunnen krijgen, om u een betere uitleg te kunnen geven. U laat de leerlingen door het tijdschrift bladeren. Daarna pakt u een tijdschrift en vraagt u de aandacht van de leerlingen.

U zegt:

“Dit is ... (u noemt het tijdschrift) en om dit tijdschrift te maken zijn er **auteurs**, fotografen en **illustratoren** nodig. Kijk maar ...”

U bladert door het tijdschrift.

Kern – Instructie 1

15

U legt uit:

“**Auteurs** zijn schrijvers. **De auteurs** schrijven deze teksten.”

U neemt zo’n tekst en laat het zien en u leest de naam van **de auteur**. Daarna vertelt u:

“**De illustratoren** maken de tekeningen, ook wel illustraties genoemd. Een **illustrator** is een tekenaar. Een **illustrator** zorgt voor de plaatjes in dit tijdschrift. **Auteurs** en **illustratoren** werken allemaal samen aan dit tijdschrift. Vaak zorgt **de auteur** voor een eigen **rubriek**. (U laat **de rubriek** zien). **De auteur** en **de illustrator** doen dit samen. In tijdschriften en kranten en ook tv-gidsen heb je **rubrieken**. Een **rubriek** is een stuk tekst over hetzelfde onderwerp. Zo heb je bijvoorbeeld een sportrubriek in de krant (U laat het zien). Vaak is er ook een **rubriek** met ingezonden brieven (toont deze aan de leerlingen).”

U wijst aan in het Web: **de rubriek**. U wijst ook aan: **de auteur**, **de illustrator**. U vat nog eens samen wat beiden voor werk doen aan **de rubriek**. Vervolgens wijst u andere **rubrieken** aan bijvoorbeeld de filmrubriek en entertainment. U zegt:

“Maar wie kijkt er of alles goed is en wie bepaalt wat er wel of niet in zo’n tijdschrift of krant komt te staan? Dat is het werk van de **redactie**. **De redactie** is een groep mensen die beslist over wat in een tijdschrift of krant komt. In **de redactie** zitten **auteurs**. **De redactie** schrijft teksten en leest teksten van anderen. Als er fouten in de tekst staan, dan halen ze die eruit. **De redactie** zorgt ervoor dat alles goed in de tekst of het tijdschrift staat. Soms zitten ook **illustrators** in **de redactie**. Zij beslissen dan ook mee over wat er in een tijdschrift of krant komt en wat niet. Voor **de rubriek** in een tijdschrift of krant met ongezonden brieven kiest **de redactie** een paar brieven van lezers uit. **De redactie** beslist hierover.”

U wijst aan in het Web: **de redactie**. U vat nog eens samen wat **de redactie** voor werk doet. U laat ook de colofon van het tijdschrift of krant zien waarin

de namen van de redactieleden staan. U vult samen met de leerlingen het Web aan met eventueel nog meer taken van **de redactie** (bijvoorbeeld fouten verbeteren, advertenties plaatsen, enzovoort) en ook voorbeelden van verschillende **rubrieken**.

U neemt kort opdracht 1 en 2 op bladzijde 26 t/m 28 van het Werkboek door met de leerlingen. De leerlingen maken daarna deze opdrachten zelfstandig. Indien nodig biedt u hulp aan.

U bespreekt de antwoorden van de opdracht samen met de leerlingen en u herhaalt met de leerlingen de vorige Woordwebben.

Kern – Instructie 2

20

U zegt:

“Net zoals voor een tijdschrift of een krant heb je ook een **redactie** voor de tv. Die zorgt dan vooral voor de nieuwsuitzendingen. Maar bij een tv station gebeurt er meer. En daar werken ook andere mensen. We gaan het hebben over beroepen in de tv-wereld. We kijken naar de namen van die beroepen en ook of er verschil is tussen beroepsnamen voor mannen of vrouwen.”

Stap 1

U leest samen de tekst bij opdracht 1 ‘De uitzending’ op bladzijde 28 van het Taalleesboek. U vraagt welke beroepen er allemaal genoemd worden en schrijft deze naast elkaar op het bord. Vervolgens bekijkt u met de leerlingen het plaatje op bladzijde 29. Hier staan al de beroepen uit de tekst afgebeeld. Wat valt op? (Het zijn allemaal vrouwen.) U laat de leerlingen het juiste nummer bij het juiste beroep zoeken. U schrijft het nummer achter het beroep op het bord.

De regisseuse (7), de grimeuse (2), de presentatrice (4), de kapster (6), de regieassistente (8), de kandidate (9), de geluidstechnicus (3), de zangeres (1), de cameravrouwen (5). Wat kunnen de leerlingen over de beroepen vertellen?

Stap 2

U wijst vervolgens op de vrouwelijke vorm van deze beroepen door de laatste letters aan te wijzen van de volgende woorden die u op het bord geschreven hebt:

de grimeuse   de presentatrice   de zangeres   de regieassistente

U zet met kleurkrijt een streepje onder het achtervoegsel. Samen met de leerlingen bedenkt u nog twee woorden en u schrijft die eronder.

de regisseuse
de masseuse

de directrice
de conductrice

de danseres
de lezeres

de kandidate
de studente

U vraagt vervolgens:

“Kunnen jullie voorbeelden noemen van vrouwelijke beroepen of woorden die eindigen op –in, -ster, -vrouw?” (bijvoorbeeld: boerin, koningin, schoonmaakster, verslaggeefster, cameravrouw, sportvrouw)

U zegt:

“Willen jullie de volgende zin in je Taalschrift overschrijven? Er moet dus één woord bij bedacht worden. Dat woord is niet: de. Je moet geheimhouden wat je invult.”

U schrijft op het bord:

De arts bezocht elke week al ... ernstig zieke patiënten.

U gaat na wat de leerlingen hebben ingevuld (zijn of haar). Beide antwoorden zijn goed. Met het woord arts kan zowel een man als een vrouw worden bedoeld. Er zijn nog wel meer van zulke woorden, bijvoorbeeld: de professor, de minister.

U behandelt opdracht 3 t/m 6 op bladzijde 29 t/m 31 van het Werkboek.

U attendeert de leerlingen hierbij op de verschillende uitgangen voor de vrouwelijke woorden. De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U schrijft de antwoorden van opdracht 3 van het Werkboek op het bord om de verschillende uitgangen van de vrouwelijke vormen nog even te herhalen. Ten slotte vraagt u:

“Welk woord paste nergens?” (geluidstechnicus)

U concludeert dat er soms geen verschil is tussen de vrouwelijke of de mannelijke naam van een beroep.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 9, blz. 26 t/m 31

1.1

De fouten zijn vetgedrukt:

Afgelooopen zotdag zijn twee Amerikaanse toeristen bij het hotel Riu gearrest genomen. Zij klommen over het henk en werden daar ontdekt. De politie heeft de twee toeristen ontdekt op een plek waar het verbroden is te komen. De twee toeristen verklaarden de tuin van het hotel te willen bekijken. Ze hadden geen gevaarlijke waapens bij zich. De toeristen zijn gearresteerd, maar zijn giseterenmiddag weer vrijgelaten. Ze krijgen wel een boette.

1.2

eigen tekening

2

1 redactie/ redacteur

2 regisseur

3 illustrator

4 auteur

5 geluidstechnicus

3

1 -e - de regieassistente, de candidate

2 -es - de zangeres

3 -ster - de kapster

4 -euse - de grimeuse, de regisseuse

5 -trice - de presentatrice

6 -vrouw - de cameravrouw

De geluidstechnicus past niet in het schema.

4

bijvoorbeeld: boerin

5

1 de zanger - de zangeres

2 de grimeur - de grimeuse

3 de geluidstechnicus - de geluidstechnicus

4 de presentator - de presentatrice

5 de cameraman - de cameravrouw

6 de kapper - de kapster

7 de regisseur - de regisseuse

8 de regieassistent - de regieassistente

9 de kandidaat - de candidate

10 de medewerker - de medewerkster

6.1

1 de deelnemster

2 de verslaggeefster

3 een illustratrice

4 de nieuwslezers

6.2

1 de koning

2 de boer

3 de leerling

4 de student

5 de zanger

6 de danser

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de voorkeur**, **afkeuren** en **goedkeuren**.
- De leerlingen kunnen een mening met argumenten geven in een brief. (toets)

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 5, Woordcluster 5

Individueel

- Taalleesboek 4, bladzijde 43 en 44
- Werkboek 9, bladzijde 32 t/m 35
- Schrijfwijzer 2

Extra oefening

- Taalleesboek 4, bladzijde 44 en 45

Voorbereiding

- een aantal verschillende knuffels

Betekenis van de woorden:

de voorkeur:	Als je ergens een voorkeur voor hebt, kies je dat het liefst. Bijvoorbeeld als je moet kiezen tussen een appel en een taart, en je hebt je voorkeur voor de taart, dan kies je voor de taart.
afkeuren:	Als je iets afkeurt, ben je het er niet mee eens. Je vindt het niet goed.
goedkeuren:	Als je iets goedkeurt, ben je het ermee eens. Je vindt het goed. Goedkeuren is het tegenovergestelde van afkeuren.

Opmerking

Opdracht 4 op bladzijde 35 van het Werkboek van het onderdeel Stellen dient beoordeeld te worden aan de hand van de volgende criteria:

Richtlijnen voor de beoordeling

- 1 Het feit wordt correct verwoord.
- 2 De mening wordt correct verwoord.
- 3 Er wordt een relevant argument genoemd.
- 4 De vereiste briefvorm (plaats/datum, aanhef, afsluiting) wordt gehanteerd.

Om een zuivere beoordeling mogelijk te maken, moeten de leerlingen deze opdracht zonder hulp van anderen maken.

Start	5
-------	---

U doet net alsof u een brief leest en alsof u teleurgesteld bent met wat er in de brief staat. U vertelt aan de leerlingen dat u een dag vrij gevraagd had om mee te mogen spelen in een reclamespotje. Maar de directeur vindt het niet goed. Hij/zij **keurt** het **af**, omdat er geen vervanging te vinden is. Zou hij het wel goed vinden als u vervanging regelt?

Kern – Instructie 1	10
---------------------	----

U schrijft de woorden op het bord:

goedkeuren - **afkeuren**

U zegt:

“Deze twee woorden, **goedkeuren** en **afkeuren**, zijn elkaars tegenovergestelde. Als je iets **goedkeurt** dan ben je het ergens mee eens. Je vindt het goed. Maar als je het er niet mee eens bent en het niet goed vindt, dan **keur** je het **af**.

Je kunt vaak aan het gezicht van je vader of moeder wel zien of ze iets **goedkeuren** of **afkeuren** wat je doet. Dat hoeven ze niet eens meer te zeggen. Een krul bij je werk is een **goedkeuring**, terwijl een streep erdoorheen een **afkeuring** betekent. Als je vindt dat iemand iets prima doet, dan **keur** je dat **goed** en je steekt je duim omhoog om dat te laten zien. Maar als je het waardeloos vindt, dan kun je laten zien dat je het **afkeurt** door met je duim naar beneden te wijzen.”

U vervolgt:

“Naast **goedkeuren** en **afkeuren** heb je ook **voorkeur**.”

U hebt een aantal knuffels voor u op tafel gezet en u vraagt twee leerlingen naar voren te komen en ze aan te laten wijzen welke knuffel ze het leukst vinden. U bedankt hen en ze gaan weer naar hun plaats. U zegt:

“Het zijn allemaal leuke knuffels, maar als je mag kiezen, wil je dan deze knuffel toch liever dan die andere? Dat zag je bij ... en ... (de namen van de leerlingen) en ook het kind van de tekening. (U wijst op de tekening in het Woordweb.) Deze kinderen hebben een duidelijke **voorkeur**. Ieder kind heeft zijn eigen **voorkeur**. Je **voorkeur** betekent dat je dat het liefs kiest. Als je een **voorkeur** hebt voor chocola, dan vind je chocola het lekkerst.

Als je op je verjaardag mag kiezen tussen rijst, pasta of patat bij het eten en je **voorkeur** gaat uit naar patat frites, dan kies je de patat frites omdat je dat het liefst eet.”

U neemt kort opdracht 1 en 2 op bladzijde 32 en 33 van het Werkboek door met de leerlingen. De leerlingen maken deze opdrachten zelfstandig. Indien nodig biedt u hulp aan.

U bespreekt de antwoorden van de opdrachten met de leerlingen en u herhaalt met de leerlingen de vorige Woordwebben.

Kern – Instructie 2	25
----------------------------	-----------

Stap 1

U leest samen de brief bij opdracht 1 op bladzijde 43 van het Taalleesboek en u behandelt de bijbehorende opdracht mondeling. Hierbij zet u het onderstaande schema op het bord. U noteert de mening: mee eens/niet mee eens en de verschillende argumenten.

feit	mening	argumenten
tv-kijken op school	mee eens	.....
	niet mee eens	.....

Stap 2

U pakt het Werkboek erbij en leest samen opdracht 3 op bladzijde 34. U vraagt aan de leerlingen wat het feit, de meningen en de argumenten zijn. U schrijft deze onder het schema van stap 1.

feit	mening	argument
met een walkman op fietsen	gevaarlijk	je hoort het verkeer niet
		vriendinnetje heeft een ongeluk gehad

Stap 3

U legt opdracht 4 op bladzijde 35 van het Werkboek uit. De leerlingen maken deze opdracht zelfstandig. In verband met de beoordeling van deze opdracht, geeft u bij deze opdracht geen extra hulp. U wijst de leerlingen wel op de aanwijzingen op de Schrijfwijzer (bij 5.3 Brief).

extra opdrachten: - Taalleesboek, opdracht 3 t/m 5, bladzijde 44 en 45

Afsluiting	5
-------------------	----------

U bespreekt de antwoorden samen met de leerlingen. Als afsluiting laat u elke leerling een kort lijstje maken van woorden met als kop: **voorkeur**. Dit woord schrijven ze er met grote letters boven. Bijvoorbeeld: een soort snoep, een dier, een groente, een vrucht, een bloem, een geur.

U schrijft op het bord als voorbeeld:

Voorkeur**een dier:****een groente:****een vrucht:****een bloem:****een geur:**

U verzamelt de lijstjes van de leerlingen. U leest er enkele voor en hangt ze aan het Woordweb onder **voorkeur**. U kunt ook een groepsvoorkeurslijst maken. Hang dan ook deze lijst aan het Web onder de **voorkeur**.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 9, blz. 32 t/m 35

1

Antwoorden kunnen verschillen per leerling.

2

1 pizza

2 een kruiswoordpuzzel

3 lasagne

4 spelprogramma's

3

schema met het feit, de meningen en argumenten

4

eigen brief aan de hand van de gegevens en vervolgens de vereiste briefvorm

Taalleesboek 4, blz. 44 en 45

3

eigen brief

4

eigen brief

5

eigen tekst

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **het bericht, de media, de opname, de studio** en **monteren**.
- De leerlingen doen onderzoek.
- De leerlingen onderscheiden feiten, meningen en argumenten in een tekst.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 4, Woordspoor 4

Individueel

- Taalleesboek 4, bladzijde 31 t/m 34
- Werkboek 9, bladzijde 36 t/m 38
- Leeswijzer 2
- Taalschrift

Extra oefening

- Taalleesboek 4, bladzijde 34 en 35

Betekenis van de woorden:

het bericht:	Een bericht is hetzelfde als een boodschap of een mededeling. Als je iemand een bericht stuurt, dan vertel je hem iets. Bijvoorbeeld in een brief, een sms'je of een e-mail.
de media:	De media zijn de middelen waarmee je veel mensen tegelijk iets kunt vertellen, ook als ze ver weg zijn. De krant, de radio en de tv zijn media.
de opname:	Bij een opname neemt iemand geluid of beelden op een band op. Die kunnen later afgedraaid worden.
de studio:	Een studio is een ruimte of gebouw waar opnamen gemaakt worden voor radio, televisie, films, foto's enzovoort. Ook worden live uitzendingen van programma's uitgezonden.
monteren:	Als je een film monteert dan zet je de losse onderdelen of stukjes die je gefilmd hebt aan elkaar.

Start**5**

U zegt:

“Soms krijgen jullie een briefje mee voor je ouders. Wat kan een briefje allemaal zijn?” (uitnodiging voor ouderavond, briefje om langs te komen op school, er zal de volgende dag geen school zijn, enz.)

U laat een paar leerlingen vertellen. Dan zegt u:

“Zo een briefje heeft dan een **bericht** voor je vader en moeder. Dan weet de school zeker dat alle ouders dat **bericht** ontvangen en dan weten alle ouders dat er een ouderavond is of iets dergelijks.

Je zou dat **bericht** ook in de krant kunnen zetten. Er zijn tegenwoordig veel manieren om **berichten** door te geven. Je kunt bijvoorbeeld je telefoon gebruiken voor een app, sms'sje of een computer voor een e-mail. Daarnaast zijn er ook nog middelen waarmee je veel mensen tegelijk kunt bereiken zoals de krant, de radio en de tv. Die middelen noemen we **media**.”

Kern – Instructie 1	15
----------------------------	-----------

U vraagt drie leerlingen om mee te spelen in het programma ‘Ban Combersa’. U heeft nodig een cameraman en twee praatjesmakers. Zelf bent u de interviewer. U speelt een opname na. U geeft duidelijk aan wanneer de **opnames** starten en eindigen. Daarna bedankt u de leerlingen voor hun medewerking en u zegt:

“Jullie hebben net **de opname** van het tv-programma Ban Combersa meegemaakt. **De opname** is het moment van filmen. Heel vaak is een programma binnen in een **studio**. In **de studio** staan de camera's en is er soms een decor opgebouwd. In een studio is soms ook publiek bij een **opname**. Vaak is een **opname** veel te lang om helemaal uit te zenden. Dan worden er stukjes uitgeknipt. Het knippen en plakken van verschillende beelden heet **het monteren**. Als de film **gemonteerd** is, dus als alle slechte stukken eruit geknipt zijn, dan houd je vaak maar een klein stukje over van alles wat er gefilmd is.”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb. U kunt de volgende vragen stellen:

- Vroeger ging het er anders aan toe. Ga maar eens terug naar de tijd dat er nog geen radio en tv was en natuurlijk ook geen computer. Wie weet hoe de **berichten** doorgegeven werden toen er zelfs geen krant bestond? (mondeling, iemand reisde van stad naar stad om het nieuws te verkondigen)
En als degene voor wie **het bericht** bestemd was nu heel ver weg woonde, hoe werd **het bericht** dan verstuurd?

- Ik ga jullie een paar situaties geven en dan mogen jullie verzinnen welke van de genoemde **media** je zou gebruiken om **het bericht** over te brengen.
Je bent jarig en je geeft een partijtje. Hoe geef je dit **bericht** door?
Je wilt een tweedehands fiets kopen. Hoe geef je dit **bericht** door?
Je wilt gaan zwemmen en je wilt weten of er een vriendje is dat mee wil. Hoe geef je dit **bericht** door?
- Via welke **media** kun je te weten komen of de koning en zijn vrouw een kind gekregen hebben?
Zijn er nog andere manieren waarop je dit nieuws te weten kunt komen?
- Je oma is jarig, hoe kun je haar feliciteren?
Zijn er nog andere manieren waarop je haar kunt feliciteren met haar verjaardag?
- Ik maak zelf wel eens filmpjes met een videocamera. Bijvoorbeeld als we op vakantie zijn. Als we dan thuis zijn kunnen we nog eens nagenieten van de vakantie. Wie van jullie kijkt thuis wel eens naar eigen **opnames**?
Vind je dat leuk?
- Wie van jullie heeft weleens gezien hoe je een filmpje moet **monteren**?
Vond je dat leuk?
- Is er wel eens iemand in een **studio** geweest?
Hoe zag die **studio** eruit?

U neemt kort opdracht 1 en 2 op bladzijde 37 en 38 van het Werkboek met de leerlingen door. De leerlingen maken deze opdrachten zelfstandig. Indien nodig, biedt u hulp aan.

U bespreekt de antwoorden van de opdrachten samen met de leerlingen en u herhaalt met de leerlingen de vorige Woordwebben.

Kern – Instructie 2

20

U vertelt:

“Tv is ook een vorm van **media**. Door middel van de tv kun je veel nieuws te weten komen en zelfs directe uitzendingen zien van gebeurtenissen en activiteiten zowel op Aruba als in andere landen. Op de tv heb je ook andere programma’s; programma’s voor volwassenen, programma’s voor kinderen en programma’s voor het hele gezin.”

Stap 1

U kijkt met de leerlingen naar de zinnen bij opdracht 1.1, op bladzijde 31 van het Taalleesboek. Hier staan feiten, meningen en argumenten over tv en tv-kijken door elkaar. U herhaalt eerst nog even het verschil tussen een mening (Wat je vindt van iets.), een feit (Het is zo.) en een argument (Waarom je iets vindt.). Vervolgens maakt u samen met de leerlingen opdracht 1.1 en 1.2 mondeling.

Stap 2

De leerlingen nemen opdracht 2 op bladzijde 32 van het Taalleesboek voor zich. Het overzicht van de programmavoorkeur van de kinderen van basisschool 'De Kiekkast' wordt besproken.

U stelt vragen als:

- "Waar kijken de meeste/minste kinderen naar?"
- "Waarom kijken er zo weinig/zo veel kinderen naar denk je?"

Stap 3

U doet nu samen met de leerlingen een onderzoekje naar de programmavoorkeur van de eigen klas. U doet dit aan de hand van de volgende vragen:

- "Wat willen we precies weten? (Naar welke soort programma's kijken de leerlingen het meest?) Het is het eenvoudigst om dezelfde programmacategorieën te gebruiken als bij basisschool 'de Kiekkast'.
- "Hoe kunnen we dat het best te weten komen?" (de leerlingen vragen en turven)

U schrijft de gegevens op het bord en trekt met de leerlingen de conclusies.

Stap 4

U leest samen de tekst bij opdracht 3.1 op bladzijde 33 van het Taalleesboek en licht daarna de bijbehorende opdrachten kort toe. De leerlingen maken opdracht 3.1, 3.2 en 3.3 op bladzijde 33 en 34 van het Taalleesboek zelfstandig in hun Taalschrift. U controleert en biedt hulp waar nodig is.

extra opdrachten: - Taalleesboek, opdracht 4.1 t/m 6.2, bladzijde 34 en 35

Afsluiting

5

U bespreekt kort het gemaakte werk en u laat de leerlingen vertellen of zij de opdrachten als makkelijk of moeilijk ervaren hebben en waarom dat zo is.

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek 4, blz. 31 t/m 35**1.1**

1 mening	3 feit	5 mening met argument
2 mening met argument	4 feit	6 mening met argument

1.2

eigen argumenten

3.1

De tekst is een weettekst.

1 het jeugdjournaal

2 - In een vergadering worden drie of vier korte onderwerpen gekozen.

- De onderwerpen komen uit het grote journaal of er worden eigen reportages gemaakt.
- De regisseur maakt een draaiboek.

3 Bijvoorbeeld: In een vergadering worden de onderwerpen van het jeugdjournaal gekozen. Die onderwerpen komen uit het grote journaal of uit zijn eigen reportage. Hierna maakt de regisseur een draaiboek.

3.2

Bijvoorbeeld:

1 Een onderwerp duurt niet langer dan drie minuten.

2 Er worden soms onderwerpen van het journaal voor volwassenen gebruikt.

3 De regisseur maakt een draaiboek.

3.3

eigen mening met argumenten

4.1

Alle kinderen van groep 6,7 en 8 moeten naar het Schooltv-weekjournaal kijken.

4.2

eigen mening met argumenten

4.3

Bijvoorbeeld: Schooltv-weekjournaal is een actualiteitenrubriek. Het gaat altijd over gebeurtenissen van de afgelopen week.

5

eigen onderzoeksgegevens met argumenten voor genoemde voorkeuren

6.1

eigen keuze met argumenten

6.2

vergelijking van de antwoorden bij opdracht 6.1 en overleg met buurman/buurvrouw

Werkboek 9, blz. 37 en 38**1**

1 gesplitst

2 studio

3 opname

4 monteren

Lesinhoud

- De leerlingen kunnen de betekenis van moeilijke woorden vinden door het toepassen van de regels: ik lees vooruit, ik lees terug, ik splits het lange woord.
- De leerlingen beseffen dat het Nederlands tal van leenwoorden bevat.
- De leerlingen leren de betekenis van een aantal leenwoorden uit het Engels.
- De leerlingen vergelijken de uitspraak en schrijfwijze van Engelse woorden met die van Nederlandse woorden.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 4, bladzijde 36, 39 en 40
- Taalschrift

Extra oefening

- Taalleesboek 4, bladzijde 41 en 42

Opmerking:

In deze les moeten de leerlingen voor het eerst de regels voor het vinden van de betekenis van moeilijke woorden door elkaar toepassen. In deze les ligt de nadruk dan ook niet op het vinden van alle betekenissen, maar gaat het vooral om een vaardigheidstraining. Al bespreekt u de woorden in de volgorde van het schema, is het toch belangrijk dat de leerlingen beseffen dat het vinden van betekenissen niet volgens een vast patroon moet verlopen, maar ook door middel van het kunnen toepassen van de regels. Wanneer u merkt dat de leerlingen in uw groep moeite hebben met het hanteren van de regels, is gezamenlijke oefening erg belangrijk. Hierbij kunt u gebruik maken van de ‘meedenk-strategie’, waarbij u hardop denkend de leerlingen met u mee laat denken.

Start**5**

Met hun boek nog gesloten zegt u:

“De titel van de tekst die we nu uit het Taalleesboek gaan lezen heet Hondenleven. Waarover zou de tekst gaan denk je?”

Samen met de leerlingen houdt u een gesprek over de titel van de tekst.

Daarna zegt u:

“In de tekst zijn woorden en uitdrukkingen blauw gedrukt. We gaan de betekenis daarvan proberen te vinden met behulp van de regels die jullie daarvoor geleerd hebben.”

Kern – Instructie 1	15
----------------------------	-----------

Stap 1

U herhaalt de regels die de leerlingen tot nu toe in de Woordbegripplessen hebben geleerd om de betekenis van moeilijke woorden op te sporen. U vraagt of de leerlingen deze regels nog weten en op die wijze ontstaat het volgende bordschema:

- **Ik lees vooruit.**
- **Ik lees terug.**
- **Ik splits het lange woord.**
- **Ik vertel het lange woord of een deel ervan (indien mogelijk)**

Stap 2

U leest samen de tekst ‘Hondenleven’ bij opdracht 1 op bladzijde 36 in het Taalleesboek. Hierna bespreekt u de blauwgedrukte woorden volgens de meedenk-strategie, waarbij u al hardop denkend de leerlingen met u mee laat denken. U zegt:

“Het eerste blauwgedrukte woord is *doodgeknuffeld*. Ik ken dit woord niet. Als ik verder lees, zie ik de betekenis niet en als ik teruglees vind ik de betekenis ook niet. Het is wel een lang woord dat ik kan splitsen. De betekenis van dood ken ik wel en geknuffeld heeft te maken met knuffelen. Dat is aaien en vastpakken, omdat je iemand lief vindt. (Wie dit woord niet kent kan het opzoeken in het woordenboek.) Doodknuffelen betekent dus zoiets als zoveel en zo hard knuffelen dat je er bijna dood van gaat. Het tweede woord is *eigenaar*. Ik ken dat woord wel, want als je eigenaar van iets bent dan ben je de baas. Laat ik eens verder lezen en kijken of het klopt. Ja, het klopt wel, want in de volgende regel staat *je baasje*.”

Op deze wijze kunt u ook de overige blauwgedrukte woorden behandelen. Denkt u hierbij aan intonatie en aarzelingen in uw stemgebruik. De leerlingen moeten het gevoel krijgen dat u echt hardop aan het denken bent. Wanneer u de indruk hebt dat uw leerlingen hier goed mee om kunnen gaan, kunt u de leerlingen zelf ook de woorden volgens de meedenk-strategie laten

uitleggen. Vervolgens laat u de leerlingen vertellen welke regel ze hebben toegepast.

Kern – Instructie 2	20
----------------------------	-----------

Stap 1

U zegt:

“Er bestaan ook woorden die in het Nederlands voorkomen, maar afkomstig zijn uit een andere taal, bijvoorbeeld het woord *cd*.”

U schrijft het op het bord:

cd

U vraagt:

“Wie wil iets zeggen over dit woord?”

Er zijn verschillende reacties mogelijk, zoals: *cd* is de afkorting van compact disc of het woord komt uit het Engels.

U vraagt:

“Wie kent nog meer van zulke woorden?” (tablet, shop, joystick, playstation, computer)

“Wat betekenen deze woorden en waarom gebruiken we hier geen Nederlandse woorden voor?” (Een Nederlandse vertaling die even kort en duidelijk is als de Engelse term is vaak moeilijk te vinden of is niet handig.)

Stap 2

U legt uit:

“Op de tv en radio kun je vaak Engels horen: in films, tv-series, in liedjes. Hierdoor gaan Arubanen veel Engelse woorden overnemen. Bovendien leren alle kinderen op Aruba Engels op school. Engels is een wereldtaal. Het is daarom voor de meeste mensen een bekende taal en ze vinden het heel gewoon om Engelse woorden te gebruiken. Maar het is niet altijd nodig om Engelse of andere buitenlandse woorden te gebruiken. Er zijn soms Nederlandse woorden die even goed zijn, bijvoorbeeld wedstrijd (match), vraaggesprek (interview), spijkerbroek (jeans), enzovoort.”

U neemt de opdrachten 1.1, 1.2 en 2 op bladzijde 39 en 40 door met de leerlingen. Daarna maken de leerlingen de opdrachten in tweetallen in hun Taalschrift. U loopt rond en biedt hulp waar nodig is.

extra opdrachten: - Taalleesboek, opdracht 3 t/m 5, bladzijde 41 en 42

Afsluiting	5
-------------------	----------

Tot slot schrijft u een aantal Engelse woorden op het bord die in het Nederlands gebruikt worden. De leerlingen schrijven deze over en proberen er in tweetallen een Nederlands woord voor te verzinnen. Het mag iets heel nieuws en origineels zijn.

U schrijft op het bord:

disc jockey	hotdog
finish	playback
sorry	race

U laat de verschillende vondsten de revue passeren en schrijft de beste en/of leukste antwoorden op het bord.

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek 4, blz. 36

1

*doodgeknuffeld – zo lief gevonden worden dat je er bijna aan doodgaat
eigenaar – baasje*

*te beroerd om je fatsoenlijk uit te laten – geen zin om even de tijd voor de hond te nemen
Het leven van een hond gaat heus niet altijd over rozen. – Het leven is niet alleen maar lekker
luieren en eten.*

de belevingswereld – het leven

viervoeter – hond

hondenskundigen – mensen die veel van honden afweten

Taalleesboek 4, blz. 39 t/m 42

1.1

Nederlandse woorden

zeurt

roeper

waterpoel

lekker

zeem

school

niks

Engelse woorden

shirt

blooper

carpool

cracker

frame

goal

mix

1.2

shirt – overhemd

blooper – grappige fout op tv

carpool – samen reizen met de auto

cracker – klein, dun koekje

frame – de buizen waar de wielen en het stuur van de fiets aan vastzitten

goal – doelpunt

mix - mengsel

2

*baby – zuigeling
live – rechtstreeks
hobby – liefhebberij
jeans – spijkerbroek*

*jungle – oerwoud
touring-car – reisbus
scout – padvinder
snack – hapje*

3

*live – rechtstreeks
match – wedstrijd
reporter – verslaggever
supporters – aanhangers
team – ploeg*

*total loss – helemaal stuk
penalty – strafschop
intercity – sneltrein
interview – vraaggesprek
kick – prettig gevoel*

4

zelfbedachte zinnen met de gegeven woorden

5

- 1 Het woord is detective.*
- 2 Een detective is een rechercheur of een speurder.*
- 3 Hij moet uitzoeken wat er gebeurd is, vooral als er een misdaad is gepleegd.*

Lesinhoud

- De leerlingen vinden en schrijven de persoonsvorm.
- De leerlingen herhalen met de onderstaande regels:
  - Als je aan het einde van een persoonsvorm een /t/ hoort, dan schrijf je een **t** (behalve bij *had*, *deed* en *stond*).
  - Hoor je bij een persoonsvorm een /t/-klank aan het einde, dan moet je het woord niet langer maken.
- De leerlingen veranderen het getal van zinnen als voorbereiding op de getalproef.
- De leerlingen herhalen de eerder geleerde spellingsproblemen.

Materiaal

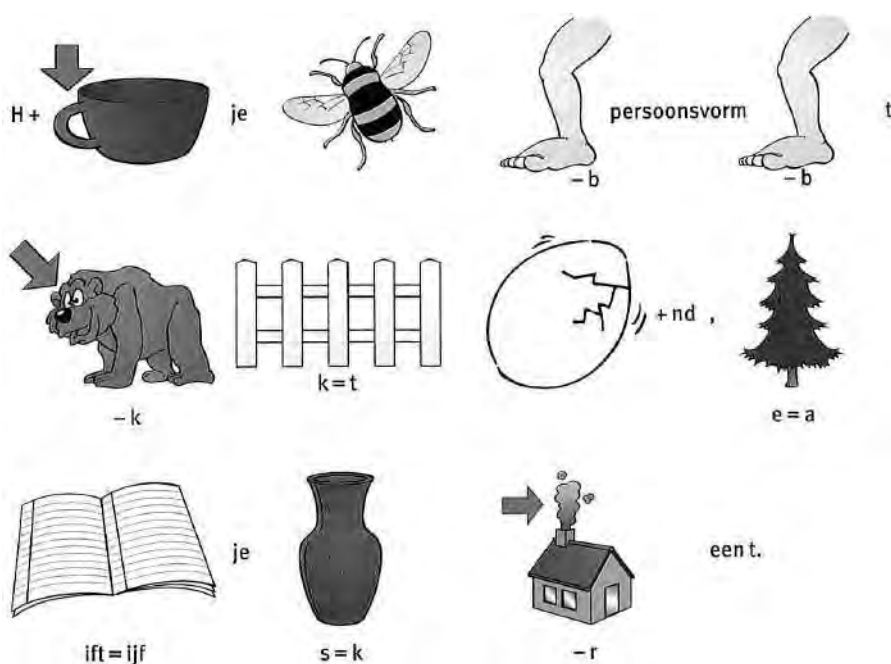
Klassikaal

Individueel

- Werkboek 9, bladzijde 39 t/m 42

Start**5**

U begint de les met een rebus. De leerlingen nemen opdracht 1 op bladzijde 39 van het Werkboek voor zich en u vertelt dat ze de rebussen met z'n tweeën mogen oplossen. Voordat de leerlingen de rebussen gaan oplossen, bespreekt u kort de plaatjes. U vraag of duidelijk is wat de plaatjes voorstellen. Wanneer dat niet zo is, vraagt u of een andere leerling het wel weet.

De woorden die bij de plaatjes horen zijn: oor, bij, been, been, kop, hek, ei, den, schrift, vaas en rook.

Na afloop schrijft u de oplossing op het bord:

Hoor je bij een persoonsvorm een t op het eind, dan schrijf je vaak ook een t.

U stelt samen met de klas vast dat de oplossing van de rebus een regel is die bij het schrijven van de persoonsvorm hoort. U vraagt de leerlingen of ze zich nog kunnen herinneren dat daar nog een regel bij hoort? Als ze het antwoord niet weten, wijst u hen op de Persoonsvorm-kaart. (Als een woord op de /t/-klank eindigt en een persoonsvorm is, maak je het niet langer. Als het geen persoonsvorm is, doe je dat wel.)

U geeft de voorbeeldzin:

- De juf geeft mij een hand.

U doet hardop voor wat de stappen zijn om erachter te komen hoe de woorden die eindigen op een /t/-klank worden geschreven. U zegt:

“Ik hoor twee woorden die op /t/ eindigen: *geeft* en *hand*. Is *geeft* een persoonsvorm? Hoe kom ik daar achter? Met de tijdproef. Ik zet de zin in een andere tijd: *De juf gaf mij een hand*. Het woord *geeft* wordt *gaf*, dus *geeft* is de persoonsvorm. Dan weet ik dus dat *geeft* met een *t* geschreven wordt, want het is geen *had*, *deed* of *stond*. Je kunt nog een proef doen, namelijk de getalproef. Dan verander je het getal van de zin: *De juffen gaven mij een hand*. Welk woord is veranderd? *Gaf* wordt *gaven*, dus is *gaf* de persoonsvorm.”

U schrijft het eerste deel van de zin op het bord:

De juf geeft

“Dan ga ik naar *hand*. Het is geen persoonsvorm, want het is én geen werkwoord, én het is niet veranderd toen ik de tijd veranderde. Dus maak ik het woord langer om erachter te komen hoe ik het woord moet schrijven: een *hand*, twee *handen*. Ik hoor een /d/, dus schrijf ik *hand* met een *d*.”

U vult de zin aan:

De juf geeft een hand.

U wijst de leerlingen erop dat ze verschillende zaken in de gaten moeten houden. De regels die ze in de afgelopen lessen geleerd hebben, hebben met elkaar te maken en gebruik je naast elkaar.

Om dit duidelijk te maken, maakt u opdracht 2.1 t/m 2.3 op bladzijde 39 en 40 van het Werkboek. De eerste zin maakt u gezamenlijk. U laat zien dat de oefening uit drie onderdelen bestaat.

U zegt:

“In feite kun je bij 2.2 en 2.3 controleren of je het in 2.1 goed hebt gedaan.”

U geeft een leerling de beurt om hardop te zeggen wat hij moet doen om de woorden in de zin goed te kunnen schrijven. De leerling leest de zin hardop voor en zegt dat hij de tijd van de zin gaat veranderen. (De keeper *had* zijn handschoenen...etc) Daarna dient hij of een andere leerling het getal van de zin te veranderen. (De keepers *hebben*...) Zo zijn de leerlingen erachter gekomen wat de persoonsvorm is: *heeft*, dus *t*.

Bij *handschoenen* wijst u op het feit dat dit een samengesteld woord is, een samenstelling die uit twee aparte woorden bestaat. U vraagt een leerling wat hij daarmee moet doen. (splitsen in *hand* en *schoen* en dan het woord *hand* langer maken: *handen* dus *d*)

De rest van de zinnen maken de leerlingen zelfstandig.

Kern – Instructie 2

15

U vertelt de leerlingen dat spellingproblemen in de volgende opdracht terugkomen die eerder zijn behandeld. U zegt:

“In de eerste twee opdrachten (oefening 3 en 4) gaan we oefenen met de lange en korte klanken zoals in *molen* en *mollen*: bij een lange klank schrijf je één klinker en bij een korte klank, twee medeklinkers.” (Als u de spellingregels in de klas opgehangen hebt, wijst u de leerlingen daarop.)

“Daarna volgen oefeningen met woorden die een /ie/-klank hebben en woorden die met een c geschreven worden die soms als een /k/ klinkt en soms als een /s/.”

De leerlingen nemen bladzijde 40, 41 en 42 van het Werkboek voor zich en u bespreekt de oefeningen kort. Daarbij controleert u of de leerlingen weten wat de plaatjes bij de rebussen voorstellen en of ze begrepen hebben wat ze moeten doen.

Afsluiting

10

U kijkt de oefeningen gezamenlijk na.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 9, blz. 39 t/m 42

1

Hoor je bij een persoonsvorm een t op het eind, dan schrijf je vaak ook een t.

2.1

1 De keeper heeft zijn handschoenen op het veld gelegd.

2 Jeffrey geeft een fruitmand aan zijn zieke oom.

3 Karen fietst met haar badhanddoek naar het strand.

4 De brandweer blust de brand in korte tijd.

2.2

8 heeft   9 geeft   10 fietst   11 blust

2.3

1 hebben   2 geven   3 fietsen   4 blussen

3

1 kussen   5 bladen/bladeren   9 dromen   13 bazen

2 slaven   6 ogen   10 duiven   14 dansen

3 bossen   7 dieven   11 wegen   15 bessen

4 kousen   8 snorren   12 straffen   16 schroeven

4

1 brillenglazen   2 tafeldekken   3 balletlessen   4 regenbogen

5

1 cijfer   4 camera   7 juni   10 olifant

2 centimeter   5 hoofddoek   8 voetbalclubs

3 directeur   6 citroen   9 lucifer

6

1 bioscoop   4 directeur   7 cijfers   10 officier

2 reclame   5 lucifers   8 centimeter   11 precies

3 dictees   6 provincie   9 succes   12 inspecteur

Diagnostische toets

- Spelling
  - het schrijven van de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd, eindigend op een /t/-klank
  - het schrijven van (meerlettergrepige) woorden, waarvan woorddelen eindigen op een /t/-klank
  - het schrijven van meerlettergrepige woorden met een /ie/-klank
  - het schrijven van woorden met een **c** die kan klinken als /k/ of /s/
  - het schrijven van woorden met open of gesloten lettergrepen
- Taalbeschouwing
  - van twee enkelvoudige zinnen een samengestelde zin maken met behulp van de voegwoorden 'zodat', 'of' en 'dat'
- Leesbegrip
  - het onderscheiden van feiten, meningen en argumenten in een tekst
- Woordenschat
  - het beheersen van de woorden van de Woordclusters, zowel passief als actief
  - het beheersen van de betekenisrelaties tussen de woorden van de Woordclusters

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Toetsboek thema 9, Toetsblad 1 t/m 7

Vorbereiding

- Toetsbladen kopiëren en er een Toetsboek van maken.

Start**5**

U zegt:

“Vandaag gaan we toetsen maken over de verschillende onderdelen die jullie gehad hebben tijdens dit thema. Als jullie het Toetsboekje gekregen hebben, mogen jullie niet met elkaar praten en ook niet op elkaars blaadje kijken. Als je klaar bent met de toets, moet je het werk nog eens goed nakijken en daarna mag je iets voor je zelf gaan doen. Bijvoorbeeld een boek lezen.

Kern – Instructie**30**

U herhaalt de Woordwebben van thema 9. U kunt dit op verschillende manieren doen. Bijvoorbeeld: u omschrijft een woord of u tekent een woord en laat de leerlingen raden om welk woord het gaat.

Herhaling

- Spelling
  - het correct schrijven van: de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd, eindigend op een /t/-klank; (meerlettergrepige) woorden waarvan woorddelen eindigen op een /t/-klank; woorden die een /ie/-klank bevatten; woorden met een c die kunnen klinken als /k/ of /s/ en woorden met open of gesloten lettergrepen.
- Stellen
  - De leerlingen schrijven een tekst met één van de volgende signaalwoorden: *daarom, omdat, daardoor, dus of want*.
  - Taalbeschouwing
    - van twee enkelvoudige zinnen een samengestelde zin maken met behulp van de voegwoorden *zodat, of en dat*
  - Leesbegrip
    - feiten, meningen en argumenten in een tekst onderscheiden

Verdieping

- een aantal doelstellingen dat al in voorgaande thema's bij de lessen Stellen aan de orde is gekomen

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 9
  - herhaling: bladzijde 43 t/m 50
  - verdieping: bladzijde 51 t/m 57

Start**5**

U vertelt de leerlingen dat u de les van vandaag en morgen met de hele klas gaat starten, maar dat u daarna met kleinere groepjes gaat werken. De leerlingen die de toets goed gemaakt hebben, gaan eerst zelfstandig aan de slag met de herhalingsopdrachten en maken daarna de verdiepingsopdrachten. De andere leerlingen gaan met u de herhalingsopdrachten maken.

Kern – Instructie**35****VERDIEPING**

De leerlingen die volgens de diagnostische toets de doelen beheersen, werken zelfstandig (individueel of in tweetallen) aan de herhalings- en verdiepingsopdrachten.

U vertelt deze leerlingen wat ze moeten doen door opdrachten 11 t/m 17 op bladzijde 51 t/m 57 van het Werkboek kort door te nemen. U wijst hen erop dat ze elkaar mogen helpen wanneer ze een vraag hebben.

HERHALING

De leerlingen die de herhalingsoefeningen gaan maken, worden door u begeleid. (extra instructie) U verdeelt de uitleg en de opdrachten over twee lessen.

Doel Spelling: het correct schrijven van de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd, eindigend op een /t/-klank en (meerlettergrepige) woorden waarvan woorddelen eindigen op een /t/-klank, een /ie/-klank bevatten, een c die kan klinken als /k/ of /s/ en/of woorden met open of gesloten lettergrepen.

De leerlingen nemen opdracht 1 t/m 3 op bladzijde 43 en 44 van het Werkboek voor zich. U vertelt dat er geoefend gaat worden met kijkweetwoorden. Dit zijn woorden waar je eerst goed naar moet kijken om te leren hoe ze geschreven moeten worden, omdat je het verschil niet kunt horen.

U laat ze het eerste rijtje aandachtig bekijken (cel, cent, precies, actief, clown, club). Vervolgens laat u het rijtje een paar keer lezen. Zo nodig licht u de betekenis van de woorden kort toe.

De leerlingen slaan de bladzijde om en u geeft de woordjes uit rij 1 als dictee. Als ze klaar zijn, kijken ze het gemaakte dictee zelf na.

U herhaalt dit bij de rijen 2 tot en met 5.

De rest van de spellingsoefeningen bespreekt u kort en u laat de leerlingen daar zelfstandig aan werken.

Doel Stellen: Een tekst schrijven met één van de volgende signaalwoorden: daarom, omdat, daardoor, dus of want

U zegt:

“Luister eens naar de brief die het hoofd van Colegio San Hose kreeg.”

U leest de volgende brief voor.

Santa Cruz, 6 oktober 2016

Geachte mevrouw Croes,

Hierbij wil ik u vragen of Jonathan een dag vrij mag hebben van school. Hij mag een stukje piano spelen in het radioprogramma van Ivo 4 Life.

Ik vind het belangrijk dat hij daaraan meedoet, want dan leert hij om voor een groot publiek te spelen. De opnames zijn volgende week dinsdag. Ik hoop dat u toestemming geeft.

Met vriendelijke groet,

Mevrouw Lampe

U zegt:

“Jullie gaan namens het hoofd van de school een brief terugschrijven aan mevrouw Lampe. Je mag daar de Schrijfwijzer bij gebruiken. Minstens één van de volgende signaalwoorden moet erin staan: *daarom, omdat, daardoor, dus of want.*”

De leerlingen maken bladzijde 46 van het Werkboek zelfstandig. U gaat na of de indeling van de brief juist is.

Doel Taalbeschouwing: Van twee enkelvoudige zinnen een samengestelde zin maken met behulp van de voegwoorden zodat, of en dat

U schrijft op het bord:

De televisie was stuk. Mijn vader moest een monteur bellen.

U vraagt:

“Wie kan van deze twee zinnen één lange zin maken met behulp van het woordje zodat?”

U laat een paar leerlingen reageren en schrijft de goede zin op het bord:

De televisie was stuk, zodat mijn vader een monteur moest bellen.

U wijst op de toevoeging van de komma en op de veranderde woordvolgorde van de tweede zin. De persoonsvorm komt achterin te staan.

Op deze wijze behandelt u ook de volgende zinnen met respectievelijk de voegwoorden ‘of’ en ‘dat’. U schrijft op het bord:

Mijn vader vroeg. De monteur kon vlug komen.

Mijn vader vroeg of de monteur vlug kon komen.

Hij antwoordde. Hij zou zijn best doen.

Hij antwoordde dat hij zijn best zou doen.

U wijst op het volgende: bij een vraag, of als je iets niet zeker weet, wordt ‘of’ gebruikt en niet ‘dat’.

U bespreekt oefening 7 en 8 op bladzijde 47 en 48 van het Werkboek en u laat de leerlingen daar zelfstandig aan werken.

Doel Leesbegrip: Feiten, meningen en argumenten in een tekst onderscheiden

U schrijft op het bord:

Er zijn drie tv-zenders op Aruba.

Ik vind dat er te weinig tekenfilms zijn, want daar ben ik dol op.

U laat de leerlingen vaststellen wat hier een feit is (Er zijn drie tv-zenders op Aruba.), een mening (Ik vind dat er te weinig tekenfilms zijn.) en een argument (want daar ben ik dol op).

Vervolgens zegt u:

“Ik schrijf nu nog een feit op.”

U schrijft op het bord:

Op mijn computer kan ik ook naar de radio luisteren.

U laat de leerlingen bij deze zin een mening en een argument bedenken en schrijft die op. Bijvoorbeeld:

Ik vind het geluid wat minder, want het kraakt een beetje.

Ten slotte zegt u:

“Laten we het eens andersom proberen. Ik schrijf een mening en een argument op en we gaan samen proberen of we er een feit bij kunnen bedenken.”

U schrijft op het bord:

Dat is niet leuk, want zo laat mag ik niet opblijven.

U laat een aantal leerlingen een passend feit bedenken en schrijft dat op. Bijvoorbeeld:

Vanavond is er om elf uur een leuke film.

U bespreekt opdracht 9 en 10 op bladzijde 49 en 50 van het Werkboek en u laat de leerlingen daar zelfstandig aan werken.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U controleert en bespreekt de antwoorden.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 9, blz. 43 t/m 57

herhaling

1.2

zie de woorden van oefening 1.1

2

1 centimeters	5 kastanje	9 serie
2 cijfers	6 struisvogel	10 citroen
3 asbak	7 sportwinkel	11 vruchtensap
4 lucifers	8 provincie	12 december

3

1 actief	5 kastanje	9 kamer
2 clown	6 camera	10 circus
3 club	7 locomotief	11 klimaat
4 cirkel	8 seconde	12 succes

4

- 1 goochelt
- 2 doet
- 3 steigert
- 4 raakt
- 5 fietst
- 6 knalt
- 7 zitten
- 8 hebben
- 9 betalen
- 10 verdient

5

1 toneelstuk	6 gezellig	11 tentoonstelling
2 telefoon	7 fietsketting	12 bibberen
3 ongelukkig	8 chocola	13 allebei
4 vanmiddag	9 proberen	14 gemakkelijk
5 programma	10 verrassing	15 gummetje

6

eigen brief volgens de briefconventies op de Schrijfwijzer

7

- 1 De tv wordt opgehaald, zodat hij gerepareerd kan worden.
- 2 De monteur schroeft een plaat los, zodat hij kan zien wat er stuk is.
- 3 Hij vervangt een onderdeel, zodat de tv het weer doet.

8

1 of	2 dat	3 dat	4 of	5 dat
------	-------	-------	------	-------

9

1 feit	3 argument	5 mening
2 mening	4 feit	6 argument

10

- 1 zelfbedacht argument
- 2 zelfbedacht argument
- 3 zelfbedacht argument

verdieping**11**

1 camera	6 bioscoop
2 lucifer	7 clown
3 cijfer	8 seconde
4 directeur	9 precies
5 concert	10 december

12

Floor gaat naar de stad.
Ze heeft geld bij zich.
De tram brengt haar naar een winkelstraat.
De tram stopt en Floor stapt uit.
Ze loopt naar een groot warenhuis.
Daar koopt ze een haarband.
Ze betaalt aan de kassa.

13

1 doet   2 gaat   3 heeft   4 weet   5 verdwaalt

14

1 centrum	5 december
2 inspecteur	6 microfoon
3 bioscoop	7 seconde
4 concert	8 precies

15

1 speelt
2 begint, heeft
3 legt
4 gaat
5 heeft
6 telt
7 wint, telt
8 schrijft
9 verliest

16

zelfbedachte brief met meningen en argumenten

17.1

zelfbedachte zinnen

17.2

zelfbedachte zinnen

17.3

zelfbedacht verhaal

Lesinhoud

- De leerlingen zoeken of bedenken in tweetallen tien woorden of uitdrukkingen (spreken en luisteren, lezen, woordenschat) met hun betekenissen, die zij ook opschrijven (stellen). Daarna bedenken zij samen quizvragen die zij kunnen stellen over de gevonden woorden en uitdrukkingen (spreken en luisteren, woordenschat) en schrijven deze uit (stellen).

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 9, bladzijde 58 t/m 62

Start**5**

U zegt:

“Op de televisie hebben we elke week *Mente Inteligente* waarbij verschillende scholen tegen elkaar uitkomen. In dat programma hebben ze ook taalspelletjes. Jullie mogen nu zelf zo’n taalspelletje bedenken, maar in het Nederlands. Het wordt een woordenschatquiz waarbij anderen de betekenis van woorden moeten raden. Eerst gaan jullie de quizvragen bedenken. Jullie werken samen in groepjes van twee.”

Kern – Instructie**30**

U schrijft de volgende woorden op het bord:

rechtstreeks**de satelliet****de auteur****monteren**

U zegt dat het niet de bedoeling is om vragen te stellen als: Wat betekent rechtstreeks? Wat is een satelliet? Wat is een auteur? Dat is een beetje saai en ook best moeilijk. Het wordt gemakkelijker als er andere soorten vragen worden gesteld. Bedenk dus unieke vragen.

U bekijkt met de leerlingen de voorbeeldvragen op bladzijde 58 van het Werkboek. Hierna laat u de leerlingen met elk van de uitdrukkingen of woorden op het bord een vraag stellen met behulp van de vraagvormen op het werkblad.

Bijvoorbeeld:

- Wat doet een auteur niet? (nummer 9 van het werkblad)
  - A. boeken schrijven
  - B. boeken lezen
  - C. boeken uitgeven
- Geef een ander woord voor rechtstreeks. (nummer 17)
- Geef een voorbeeld van iets dat je kunt monteren. (nummer 18)
- Wanneer gebruik je een satelliet? (nummer 6)

De leerlingen hoeven zich niet te beperken tot de vraagvormen op het werkblad. Er zijn nog veel meer soorten vragen te bedenken in plaats van *Wat is een ...?* of *Wat betekent ...?* Zo kun je ook een meerkeuzevraag bedenken.

U bespreekt opdracht 1 en 2 in het Werkboek op bladzijde 58 tot en met 62 kort. U zegt dat de leerlingen tien woorden mogen kiezen uit dit thema. Ze gaan in tweetallen aan de slag. U loopt rond en helpt waar nodig is.

Afsluiting

10

Tot slot koppelt u twee groepjes aan elkaar en laat u ze elkaars vragen maken.

Bijlagen

- **Toetsbladen 9**
- **Controletoets**
- **Alfabetische woordenlijst**
- **Woordenlijst betekenissen**
- **Spellinghulp**

Toetsbladen

Controletoets

Alfabetische woordenlijst

Doelwoordenlijst Thema 9

1. afkeuren
2. aflevering, de
3. auteur, de
4. bericht, het
5. direct
6. dringend
7. gewichtig
8. goedkeuren
9. illustrator, de
10. live
11. media, de
12. monteren
13. ondergoed, het
14. opname, de
15. onverbiddelijk
16. rechtstreeks
17. redactie, de
18. rubriek, de
19. satelliet, de
20. schotelantenne, de
21. serie, de
22. signaal, het
23. studio, de
24. uitzending, de
25. vermoedelijk
26. verslagen
27. verzoek, het
28. voorkeur, de
29. zeker

Woordenlijst betekenissen

de aflevering:	Een <i>aflevering</i> is een deel van een <i>serie</i> televisieprogramma's. Vaak wordt er elke week op dezelfde tijd een aflevering van een serie gedraaid. Bijvoorbeeld, ik kijk elke zondag avond naar een nieuwe aflevering van de serie 'Kippenvel'.
direct:	<i>Direct</i> betekent meteen of onmiddellijk. Bijvoorbeeld tijdens persconferentie beantwoordde de woordvoerder van de politie de vragen van de journalisten.
live:	<i>Live</i> is het Engelse woord voor <i>rechtstreeks</i> of <i>direct</i> . Een <i>live</i> -uitzending is hetzelfde als een rechtstreekse uitzending.
rechtstreeks:	<i>Rechtstreeks</i> betekent <i>direct</i> . Als er een rechtstreekse programma is, dan zie je de gebeurtenissen meteen op de televisie wat de camera's filmen. Dus het programma is niet van tevoren opgenomen, maar het wordt 'live' uitgezonden.
de serie:	Een <i>serie</i> is een tv-programma dat uit verschillende delen bestaat. Elke serie bestaat uit een aantal afleveringen.
de uitzending:	Een <i>uitzending</i> is een programma op de televisie, op de radio of op internet. Bijvoorbeeld er is elke dag om 7.30 een uitzending van het laatste nieuws op Tele Aruba.
de satelliet:	Een <i>satelliet</i> is een groot apparaat dat de ruimte in geschoten is. <i>Satellieten</i> draaien om de aarde. Ze worden bijvoorbeeld gebruikt om televisieprogramma's over de aarde te verspreiden.
de schotelantenne:	Een <i>schotelantenne</i> is een televisieantenne in de vorm van een schotel. Hij hangt meestal aan of op een gebouw. Een <i>schotelantenne</i> vangt de signalen op die door satellieten naar de aarde worden gestuurd.
het signaal:	Een <i>signaal</i> is een sein of een teken. <i>Signalen</i> geven aan dat je iets moet doen of dat er iets gaat gebeuren.

dringend:	Je noemt iets <i>dringend</i> als het niet langer meer kan wachten. Bijvoorbeeld: "Ik moet je <i>dringend</i> iets vragen."
moedeloos:	Wie <i>moedeloos</i> is, heeft geen hoop meer dat het beter zal worden. Bijvoorbeeld: Opa is al heel lang ziek. Hij is er <i>moedeloos</i> van geworden.
onverbiddelijk:	Iemand die <i>onverbiddelijk</i> is, is heel streng. Als hij/zij zegt dat iets niet mag, mag het ook echt niet. Daar verandert niets aan.
verslagen:	Als iemand zich <i>verslagen</i> voelt, dan heeft hij alle <i>moed</i> verloren.
het verzoek:	Als je een <i>verzoek</i> hebt, dan vraag je iemand of hij iets voor je wil doen. Als je iemand vraagt de deur voor je open te houden dan is je <i>verzoek</i> of hij de deur open wil houden.
onwaarschijnlijk:	Als iets onwaarschijnlijk is, denk je dat het niet zal gebeuren of dat het niet waar is. Bijvoorbeeld: het is onwaarschijnlijk dat het op Aruba zal sneeuwen. Of: dit is een onwaarschijnlijk verhaal.
vermoedelijk:	Vermoedelijk is: dat je denkt dat iets zal gebeuren of dat iets waar is. Maar je weet het niet zeker. Bijvoorbeeld: het is vermoedelijk uit tussen Hassan en Suze.
zeker:	Als je zegt dat iets zeker is, zeg je dat het waar is, dat je er niet aan twijfelt. Bijvoorbeeld: Ik weet zeker dat hij komt.

de auteur:	Een <i>auteur</i> is een schrijver. <i>De auteur</i> van een boek is de schrijver van dat boek. Bijvoorbeeld de <i>auteur</i> van 'Bencho a gana un bais' is mevrouw Olga Buckley.
de illustrator:	Een <i>illustrator</i> is een tekenaar. Hij maakt tekeningen in boeken of tijdschriften.
de redactie:	<i>De redactie</i> is een groep mensen die teksten schrijft of fouten uit de teksten van anderen haalt. Bijvoorbeeld bij een krant.
de rubriek	Een <i>rubriek</i> in een krant of tijdschrift is een gedeelte dat altijd over hetzelfde onderwerp gaat, bijvoorbeeld de filmrubriek of de autorubriek.
afkeuren:	Als je iets <i>afkeurt</i> , ben je het er niet mee eens. Je vindt het niet goed.
goedkeuren:	Als je iets <i>goedkeurt</i> , ben je het ermee eens. Je vindt het goed. <i>Goedkeuren</i> is het tegenovergestelde van <i>afkeuren</i> .
de voorkeur:	Als je ergens een <i>voorkeur</i> voor hebt, kies je dat het liefst. Bijvoorbeeld als je moet kiezen tussen een appel en een taart, en je hebt <i>voorkeur</i> voor de taart, dan kies je voor de taart.

het bericht:	Een <i>bericht</i> is hetzelfde als een boodschap of een mededeling. Als je iemand een <i>bericht</i> stuurt, dan vertel je hem iets. Bijvoorbeeld in een brief, een sms'je of een e-mail.
de media:	<i>De media</i> zijn de middelen waardoor je veel mensen tegelijk iets kunt vertellen, ook als ze ver weg zijn. De krant, de radio en de tv zijn <i>media</i> .
monteren:	Als je een film <i>monteert</i> , dan zet je de losse onderdelen of stukjes die je gefilmd hebt aan elkaar.
de opname:	Bij een <i>opname</i> neemt iemand geluid of beelden op een band op. Die kunnen later afgedraaid worden.
de studio:	Een <i>studio</i> is een ruimte of gebouw waar opnamen gemaakt worden voor radio, televisie, films, foto's enzovoort. Ook worden live uitzendingen van programma's uitgezonden.

Spellinghulp

Woordenlijst**Woorden met /k/ = c**

accent	collecte	contant	inspectrice
accu	collega	contributie	locomotief
acteur	combinatie	controle	macaroni
actie	commandant	couplet	microfoon
actief	commentaar	creatief	postcode
actrice	commissaris	cursus	project
advocaat	commissie	dialect	reclame
alcohol	competitie	dictee	seconde
bioscoop	compleet	direct	speculaas
cactus	compliment	directeur	succes
caravan	componist	directie	tractor
cavia	compost	directrice	truc
chocolade	computer	disco	verticaal
circus	concert	discotheek	viaduct
clown	concurrent	discussie	record
club	conducteur	effect	risico
cola	conductrice	excursie	
		ijsco	
		inspecteur	

Woorden met /s/ = c

accent	cijfer	feliciteren	procent
actrice	circus	lucifer	proces
ambulance	cirkel	medicijn	provincie
cel	citroen	narcis	recept
cent	concert	oceaan	speciaal
centimeter	december	officier	succes
centraal	elektriciteit	precies	
centrum			

Woordenlijst**Woorden met /zj/ = g**

asperge	etalage	horloge	passagier
bagage	garage	logé	slijtage
energie	giraf	logeren	spionage
etage	giraffe	manege	vitrage

Woorden met /sj/ = ch

capuchon	China	chocolade	machinist
champignon	Chinees	douche	marcheren
chauffeur	chip	douchen	parachute
chef	chips	lunch	rechercheur
chimpansee	chirurg	machine	

Woorden met /g/ = ch

ach	glimlachen	juichen	och
belachelijk	goochelaar	kachel	pech
chaos	goochelen	kuchen	pochen
chemisch	joch	lachen	techniek
echo	jochie	lichaam	toch
giechelen		noch	zich

Woorden met /ie/ = i

abrikoos	directie	kampioen	organisatie
Afrika	directrice	kantine	pagina
alinea	dirigent	kapitein	piano
Amerika	dominee	kievit	piloot
artikel	elektriciteit	kilo	piste
aspirine	etiket	klarinet	pistool
bami	fabrikant	klimaat	podium
benzine	familie	kritiek	politie
bibliotheek	februari	lampion	positie
bikini	feliciteren	lawine	positief
biologie	figuur	limonade	president
cavia	file	liniaal	prima
centimeter	finale	liter	privé
China	frituren	lucifer	radio
Chinees	giraf	macaroni	repetitie
chirurg	giraffe	machine	riool

Woordenlijst

citroen	giro	machinist	rivier
combinatie	gitaar	margarine	serieus
comité	halvarine	materiaal	sigaar
competitie	horizon	medicijn	sigaret
compliment	idee	miauwen	sinaasappel
confetti	idiot	microfoon	sirene
contributie	imiteren	minimum	situatie

Thema 9

Moet je zien, moet je horen ...

dia	indiaan	minister	ski
dialect	ingenieur	minuut	souvenir
diamant	intelligent	muzikant	spinazie
dieet	januari	nasi	spionage
diploma	juli	niveau	stadion
direct	juni	officier	studio
directeur	justitie	olifant	taxi
			televisie
			titel
			tosti
			viool
			visite

Woorden met y

baby	hockey	playback	systeem
dynamo	hyena	pony	type
Egypte	hygiëne	pyjama	type
gameboy	hypnose	sorry	typisch
gymnastiek	jury	symbool	volleybal
gymzaal	mayonaise	sympathiek	yoghurt
hobby	mysterie	synoniem	

Woordenlijst

Woorden met ei

aanreiken	eiland	leiden	scheidsrechter
aardbei	eind	leiding	sein
activiteit	eindelijk	marsepein	seizoen
afscheid	eisen	mei	specialiteit
allebei	elektriciteit	meid	steiger
allerlei	feit	meisje	steil
arbeider	fontein	omleiden	terrein
bedreigen	geheim	overeind	trein
begeleiden	geit	paleis	uitbreiden
beide	gewei	peil	vallei
bereid	hei	peinzen	veilig
bereiken	heide	plein	verscheidene
breien	heilig	pleister	verspreiden
dreigen	heimwee	porselein	voorbereiden
dweil	hoeveelheid	prei	vrijheid

Thema 9

Moet je zien, moet je horen ...

ei	inleiding	refrein	wei
eigen	kapitein	reiger	weide
eigenaar	karwei	reis	weigeren
eigenlijk	keihard	reizen	weinig
eigenschap	keizer	reiziger	zei
eigenwijs	klei	Romein	zeil
eik	klein	scheiden	

Woorden met ij

aardrijkskunde	begrijpen	bijbel	blijken
altijd	belangrijk	bijl	blijven
andijvie	beschrijven	bijna	boerderij
azijn	bevrijden	bijten	brij
bakkerij	bevrijding	bijvoorbeeld	cijfer
batterij	bewijs	bladzijde	dijk
bedrijf	bij	blij	dikwijls
dozijn	lijden	rijk	uitwijken
drijven	lijf	rijm	verdwijnen
drukkerij	lijken	rijp	vergelijken
eigenwijs	lijm	rijst	verschijnen
fijn	lijn	schijf	verwijten
Frankrijk	lijst	schijnen	vijand
gelijk	lijster	schilderij	vijf

Woordenlijst

glijden	maaltijd	schrijven	vijver
gordijn	maatschappij	slijpen	vlakbij
grijzen	medelijden	slijtage	vrij
grijpen	medicijn	slijten	vrijdag
grijs	mij	slijterij	vrijheid
hij	mijn	smijten	waarschijnlijk
hijgen	nijdig	snijden	wedstrijd
hijsen	nijlpaard	spijker	wij
ijs	nijptang	spijt	wijd
ijsco	onbeschrijfelijk	stijf	wijfje
ijverig	onderwijs	stijgen	wijk
ijzel	ontbijt	stijl	wijn
ijzer	opzij	strijd	wijs
ijj	padvinderij	strijkijzer	wijzen
kijken	Parijs	tamboerijn	wijzer
knijpen	partij	tapijt	woestijn

Thema 9

Moet je zien, moet je horen ...

konijn	pijl	tegelijk	wrijven
kozijn	pijn	terwijl	zij
krijgen	pijp	tevoorschijn	zijde
krijzen	praktijk	tijd	zijn
krijt	prijs	tijdens	zwijgen
kwijt	ravijn	tijger	
leeftijd	rij	Turkije	
lekkernij	rijden	twijfelen	

Woorden eindigend op ice

actrice	conductrice	directrice	inspectrice
---------	-------------	------------	-------------

Woorden met x

box	exemplaar	expres	saxofoon
claxon	explosie	extra	taxi
examen		luxe	
excursie			

Woordenlijst

Woorden met th

apotheek	marathon	thema
bibliotheek	methode	thuis
discotheek	theater	videotheek
enthousiast	thee	

Woorden met q

aquarium	quiz
----------	------

Woorden met /p/ = b

abnormaal	club	krab	web
absoluut	eb	slab	website
ambtenaar	heb	slib	

Woorden die met wr beginnen

wraak	wrat	wrijven	wroeten
wrak	wreed	wringen	

Leenwoorden uit het Engels

barbecueën	drugs	lunch	skaten
bungalow	e-mail	mailen	skeeleren
cake	flat	make-up	soundmix
camping	gameboy	musical	sticker
caravan	gamen	paperclip	surfen
chatbox	goal	plastic	tackelen
chatten	hockey	playback	tank
chip	interview	race	team
chips	jack	rails	trainen
coachen	joggen	shampoo	tram
computer	jury	shop	T-shirt
crossen	keeper	shoppen	video
cup	ketchup	show	volleyball
downloaden	laptop	skateboarden	weekend

Woordenlijst**Leenwoorden uit het Frans**

auteur	chauffeur	etui	niveau
biscuit	circuit	mayonaise	paraplu
blouse	conciërge	medaille	portemonnee
bureau	douche	milieu	punaise
cadeau			toilet

Woorden met é, è of ê

blèren	coupé	hé	oké
café	crème	hè	privé
comité	crêpepapier	logé	volière

Woorden eindigend op een niet- of moeilijk verlengbare d

altijd	gereed	iemand	zand
bloed	geweld	moed	
geduld	grind	niemand	
geld	grond	verstand	

Woorden met au

applaus	chauffeur	klauw	pauzeren
au	dauw	lauw	rauw
augurk	flauw	miauwen	restaurant
augustus	gauw	nauw	sauna
auteur	grauw	nauwelijks	saus
auto	kabeljauw	nauwkeurig	snuuwen
autoritair	kauwen	paus	wenkbrauw
benauwd	kauwgom	pauw	
blauw	klauteren	pauze	

Woorden met /oe/ = ou

blouse	douche	journalist	souvenir
coupe	douchen	retour	tournee
couplet	enthousiast	route	
douane	journaal	routine	

Woordenlijst**Woorden op air**

autoritair	militair	ordinair	populair
meubilair	miljonair		

Woorden met een niet-geschreven /w/

duel	egoïst	januari	ruïne
duet	eventueel	kanoën	situatie
duo	februari	oase	

Woorden met een niet-geschreven /j/

alinea	jubileum	piano	spion
biologie	kampioen	podium	spionage
bioloog	kiosk	prieeel	stadion
bioscoop	krioelen	radio	studio
creatief	lampion	reactie	theater
duo	liniaal	reageren	theorie
financieel	materiaal	riool	via
hyena	miauwen	serieus	viaduct
hygiëne	museum	speciaal	videotheek
idiot	pensioen	specialist	violist
indiaan	periode	specialiteit	viool
ingenieur			

Bijzondere inprentwoorden

afschuwelijk	burgemeester	onnozel	vanmiddag
afval	datum	ontdekken	vanmorgen
applaus	kostbaar	postzegel	verrassing
beantwoorden	onmiddellijk	sieraad	
bijzonder	onmogelijk	stiekem	

Woorden met f

afschuwelijk	gefeliciteerd	oefenen	tafel
afval	grafiek	onbeschrijfelijk	telefoon
alfabet	informatie	perfect	twijfelen
begravenis	koffie	plafond	uniform
fotograferen	luifel	professor	wafel

Woordenlijst**Woorden met s**

asiel	resultaat	ruisen	vreselijk
bliksem	ritselen		

Woorden met z

aarzelen	gymzaal	ontzettend	roze
azijn	horizon	oorzaak	stofzuiger
bazaar	jazeker	opzetten	suizen
bijzonder	kozijn	opzoeken	verzamelen
bizar	langzaam	peinzen	zichzelf
duizelig	mezelf	plezier	(tot) ziens
duizend	muziek	postzegel	
gezond	muzikant	puzzel	
grijzen	onnozel	reiziger	

Regels om te onthouden**1 Woorden met d of t**

- Als de eindklank van een woord (als het een persoonsvorm is) een /t/ is, maak je het woord langer. Als je een /d/ hoort, is de eindletter van het woord ook een *d*.

hond – honden

---

let op: Bij persoonsvormen mag de verlengingsregel niet toegepast worden. Hier gelden de persoonsvormregels.

2 cht

- Als je na een korte klank /gt/ hoort, dan schrijf je *cht*, behalve bij *ligt*, *legt*, en *gelegd*, *zegt* en *gezegd*, *vlagt* en *gevlagd*.

lacht

Regels om te onthouden**3 sch**

- Als je aan het begin van een woord /sg/ hoort, schrijf je altijd *sch*.

school

---

4 g(t) of ch(t)

- Als je na een lange klank of na een tweetekensklank een /g/ hoort, schrijf je een *g*, behalve bij *juichen*, *giechelen*, *goochem* en *gouchelen*.

plaagt – zwoegt

---

5 ng of nk

- Als je na een /ng/-klank een /k/-klank hoort (/ngk/), schrijf je *nk*.

bedenken

---

6 open of gesloten lettergreep

- Hoor je aan het einde van een klankgroep een lange klank, dan schrijf je hem met één klinker (ver-enkelingsregel)

molen

- Hoor je aan het einde van een klankgroep een korte klank, dan schrijf je een dubbele medeklinker (verdubbelingsregel).

kikker

Regels om te onthouden**7 f wordt ff of v en s wordt ss of z**

- Meervouden of verlengingen van woorden eindigend op *f* of *s* schrijf je wanneer de verdubbelingsregel geldt bijna altijd met *ff* of *ss*.

straf – straffen, huismus – huismussen

- Meervouden of verlengingen van woorden eindigend op *f* of *s* schrijf je wanneer de ver-enkelingsregel geldt bijna altijd met *v* of *z*.

stokdoof – stokdove, kaas – kazen

---

8 /u/-klank

- Als je een /u/ hoort op een lage stemtrap, dan schrijf je een *e* en als je een /u/ hoort op een hoge stemtrap schrijf je een *u*.

vroeger – geluk

---

9 ij en lijk

- Als je /luk/ hoort aan het einde van een woord, dan schrijf je *lijk*, maar niet bij geluk.

makkelijk

Thema 9

Moet je zien, moet je horen ...

- Als je /ug/ hoort aan het einde van een woord, dan schrijf je *ig*, maar niet bij terug.

aardig

Regels om te onthouden

10 eer, oor en eur

- Je hoort /ir/, /or/ of /ur/, maar je schrijft *eer*, *oor* of *eur*.

speer – koor – deur

---

11 aai, ooi en oei

- Je hoort /aaj/, /ooj/ en /oej/, maar je schrijft *aai*, *ooi* en *oei*.

zwaaien – mooi – bloei

---

12 uw, ieuw, eeuw, auw, ouw

- Als er aan het einde van een woord of woorddeel een *w* staat, komt er altijd een *u* voor.

ruw – nieuw – leeuw – pauw – bouwen

---

13 tie

- Hoor je aan het einde van een woord /tsie/, dan schrijf je *tie*.

politie

- Hoor je aan het einde van een woord /sie/ en daarvoor een medeklinker, dan schrijf je *tie*.

actie

---

14 heid

- Hoor je */heit/* aan het einde van een woord of woorddeel, dan schrijf je altijd *heid*.
gladheid
-
-

15 tijd of teit

- Hoor je */teit/* aan het einde van een woord of woorddeel, dan schrijf je *tijd* als het woord met de kloktijd te maken heeft. Als dat niet zo is, schrijf je *teit*.
lentetijd – kwaliteit
-
-

16 isch of ische

- Hoor je */ies/* aan het einde van een woord of woorddeel, dat bij verlenging */iesu/* wordt, dan schrijf je *isch* of *ische*.
Behalve bij Fries – Friese. En bij woorden zoals *vies* – *vieze* en *precies* – *precieze*, omdat je een */z/* hoort in plaats van een */s/*.
praktisch
-
-

17 afbreken

- Samengestelde woorden worden afgebroken tussen de twee (samenstellende) woorden.
ijs – vrij

  - We breken af tussen twee lettergrepen. De lettergreepgrens hoor je als je het woord in klankgroepen uitspreekt.
spre – ken

  - Als op een lettergreepgrens twee medeklinkers staan, moet het woord tussen die twee medeklinkers worden afgebroken. (Let op: Als de verdubbelingsregel van toepassing is, wordt het woord tussen de dubbele medeklinker afgebroken.)
wer – ken, straf – fen
-

Regels om te onthouden

- Bij de combinatie *ng* en *nk* wordt afgebroken tussen de *n* en de *g* of de *n* en de *k*.

zin – gen, zin – ken

- Bij de lettergrepen *aai*, *ooi* en *oei* wordt afgebroken na de *i*.

aai – en, roei – en, gooi – en

- Bij de lettergrepen *uw*, *ouw*, *auw*, *ieuw* en *eeuw* wordt afgebroken tussen de *u* en de *w*.

ru – we, trou – wen, kau – wen, nieu – we, eeu – wig

- Woorden met een achtervoegsel worden afgebroken op de grens van het grondwoord en het achtervoegsel.

tent – je

---

18 tussen –n

In een samenstelling schrijf je een tussen-*n* als:

- het eerste deel van de samenstelling een meervoud op *–en* is:

boekenkast

- het eerste deel van de samenstelling al op *–en* eindigt

keukentrap

Regels om te onthouden

je schrijft geen tussen-*n* als:

- het eerste deel van de samenstelling geen meervoud heeft;
tarwebrood
-

- je bij de meervoudsvorm van het eerste deel kunt kiezen tussen een meervoud op *n* en een meervoud op *s*;
groentesoep
-

- het eerste deel van de samenstelling geen zelfstandig naamwoord is;
rodekool – spinnewiel
-

- het eerste deel van de samenstelling een versterkende betekenis heeft
apetrots
-

- het eerste deel van de samenstelling naar een persoon of zaak verwijst die in de gegeven context uniek is.
zonnestraal – Koninginnedag
-

19 tussen-s

In een samenstelling schrijf je een tussen-*s* als:

- het eerste deel niet op een *s* eindigt en het tweede deel er niet mee begint, maar je wel een /*s*/ hoort.
bakkerswinkel
-
-

Let op bij:

- samenstellingen waarbij het eerste deel op een *s* eindigt en het tweede deel ermee begint;
huisspin
-

Regels om te onthouden

- samenstellingen waarbij het eerste deel niet op een s eindigt maar het tweede deel er wel mee begint. Hierbij wordt wel de tussen-s geschreven, omdat die ook geschreven wordt in andere samenstellingen met het eerste deel.

dorpsstraat – dorpsplein – dorpsraad

---

20 koppelteken

Je gebruikt een koppelteken bij:

- samenstellingen die je verkeerd kunt uitspreken omdat er twee klinkers naast elkaar komen te staan;

na-apen

- aardrijkskundige namen;

Noord-Brabant

- samenstellingen met losse letters of cijfers;

cd-hoesje, 12-jarige

- samenstellingen met een voorvoegsel zoals ex, privé, oud.

ex-man, oud-minister

Let op: telwoorden krijgen geen koppelteken

tweëntwintig

Regels om te onthouden**21 Hoofdletters**

Hoofdletters worden geschreven:

- aan het begin van elke zinn; *De zon schijnt het hele jaar door.*
- in de indirecte rede; *Lieke schreeuwt: 'Ik kom toch niet!'*
- bij eigen namen; *Jean Maduro, Wendy de Cuba, mevrouw De Cuba*
- bij aardrijkskundige namen; *Aruba, Nederland, Australië*
- bij namen van feestdagen, talen en dialecten; *Kerstmis, Papiamentu, Limburgs*
- bij namen van verenigingen, instellingen, winkels en bedrijven; *het Rode Kruis, Wema*
- bij namen van merken, kranten, boeken en tijdschriften; *Coca-Cola, Amigoe*
- bij namen van straten, pleinen, kerken, gebouwen, en dergelijke. *Kerkstraat*

22 woordtekens

Een trema gebruik je:

- wanneer twee of meer klinkers achter elkaar worden geschreven en dit tot een foute uitspraak kan leiden. Het trema komt dan op de beginletter van de nieuwe lettergreep. *knieën, ruïne, zeeën*
-
-

Let op:

- samenstellingen krijgen geen trema. Een uitzondering hierop vormen de telwoorden. *na-apen, zee-egel, tweeëntwintig*

Regels om te onthouden

Een apostrof gebruik je:

- wanneer een *s* wordt toegevoegd aan woorden die eindigen op één van de enkele klinker *a, i o, u* of *y*.
video's, baby's, ski's, Angela's kamer
-
-

23 de persoonsvormregels

- Als je aan het einde van een persoonsvorm een /t/ klank hoort, dan schrijf je ook een *t*, behalve bij *had, deed, stond* en *den*-werkwoorden.
Twan speelt met Yasmin
- De verledentijdsvormen van *ten*- en *den*-werkwoorden schrijf je wanneer er geen sprake is van klankverandering, met *tt* of *dd*.
Het huis brandde helemaal af.
Floor stootte haar knie tegen de tafel.
- De verleden tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden waarbij sprake is van klankverandering, eindigt altijd op *-d*.
Lieke hield de winkelwagen vast.
- De tegenwoordige tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden eindigt op *-d* als:
  - er ik in de zin staat;
Ik laad de winkelwagen vol.
  - er sprake is van een achtergeplaatst je of jij;
Laad jij de winkelwagen vol?
  - er sprake is van gebiedende wijs
Laad de winkelwagen vol.

In alle andere gevallen eindigt de tegenwoordige tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden op *dt*.

Moeder laadt de winkelwagen vol.

24 Engelse werkwoorden die in de Nederlandse taal worden gebruikt

- Voor Engelse werkwoorden gelden dezelfde persoonsvormregels als voor Nederlandse werkwoorden.
skateboarden – ik skateboard, jij skateboardt, ik skateboardde, ik heb gekateboard
Let op bij werkwoorden waarbij de ik-vorm op *e* eindigt.
gamen – ik game, jij gamet, ik gamede, ik heb gegamed

Regels om te onthouden**25 meervouden**

- Eindigt een woord op een lange klank die we met één letterteken schrijven, dan krijgt het woord in het meervoud 's.
agenda's, risico's, baby's
-
-

- Eindigt een woord op *ee, é, e (/u/)* of een tweetekenklank, dan komt de *s* er in het meervoud aan vast.
dominees, tralies, bureaus, logés, tantes
-
-

- Als de laatste lettergreep van een woord dat eindigt op *(er)ik, es (/us/)* of *it* weinig klemtoon heeft, dan wordt de laatste letter in het meervoud niet verdubbeld.
viezeriken – luiwammesen
-
-

26 verkleinvormen

- Als een woord eindigt op een lange klank (geschreven als *a, é, ee, o, u, i*), dan wordt het verkleinwoord met een dubbele klinker geschreven.
mama – mammaatje, stro – strootje
-
-

Let op:

- De *é* wordt in het verkleinwoord *ee* zonder accentteken, en de *i* (uitgesproken als */ie/*) aan het eind van een woord wordt in het verkleinwoord *ie*.
- Woorden die op *ng* eindigen krijgen in de meeste gevallen *-nkje* op het eind, maar er zijn ook uitzonderingen op *-ngetje*. Het is goed te horen of verkleinwoorden op *-nkje* of *-ngetje* eindigen.
ketting – kettinkje, kring – kringetje

Persoonsvorm-kaart

Spelling Groep 7

Taal leesland

